

Studentské zamyšlení

2.

Tématické číslo

Češi a Slováci v Plovdivu

Pardubice 2011

На чехите

*За вашето съчувствие широко
в борба ни свята, изразено смело
в горещо слово и в горещо дело –
благодарим, благодарим дълбоко.*

*О чехи, род пламтящ, душиите ваши
са струни цели с трепет благороден,
скръбта ни вас боли, триумфът наши
превърща се във ваш триумф народен.*

*Ще видя ли денят неоценими
на вашата борба света, о братя,
кога за тази ви любов, симпатъа
с кръвта си вам ще отплатиме?*

*Иван Вазов
Ноември 1912*

Na obálku použitá fotografie Plovdivu z roku 1905, zdroj Plovdivský archiv. Grafické úpravy obálky Emil Minčev.

©Enčo Minčev, Emil Minčev, Lucie Schwarzová, Romana Víšková, David Richter, Petra Kalenská, Emil Minčev, Maria Schnitter, Žoržeta Čolakova, Georgi Georgiev, Anélie Malovaná, Zdena Marinová, Slavka Šopova, Vladimír Balčev, Pavol Bot'anský, Borislav Borisov, Jakub Mikulecký, Anna Staevská, Jaroslava Minčevová.

Tematické číslo Studentského zamyšlení nabízí čtenáři velké množství pohledů na otázku Čechů a Slováků v Plovdivu. Časopis nabízí články zaměřené na jednotlivé historické osobnosti, či krajanské organizace působící ve městě v různém historickém období od konce 19. století do dnešních dnů. Články jsou jednak od odborníků v oborech dějin či filologie (viz článek o Bernkopfovi), dále články zachycující osobní vzpomínky potomků významnějších krajanů (viz článek o Ladi Vankovi, o Schnitterovi a další.).

Čtenář se také seznámí s vývojem Plovdivské pobočky Československého klubu T. G. Masaryka v Bulharsku, či s článkem zachycující přehledný a ucelený pohled na působení Čechů a Slováků v Plovdivu. Časopisem se publikum vydává na poznávací cestu do Plovdivu za pomoci článků Pardubických studentů. Ti v jihobulharském městě strávili půl roku svého života a odnesli si odsud zajímavé zkušenosti.

K Čechům a Slovákům v Plovdivu se neodmyslitelně vážou i instituce kulturní - knihovna, archiv a bohemistika na místní univerzitě. U těchto otázek se časopis také pozastavuje a přináší zajímavé podněty k dalšímu bádání na toto téma. Městská knihovna a archiv, opatrující literární kulturu či osobní pozůstalosti Čechů a Slováků v Plovdivu jsou v tomto ohledu velmi důležitými institucemi.

Tematické číslo Studentského zamyšlení děkuje panu děkanovi prof. PhDr. Petru Vorlovi, CSc. za jeho podporu a poskytnutí možnosti vydat tento časopis. Dále pak časopis děkuje všem autorům a všem jež se podíleli na přípravě tohoto čísla.

OBSAH:

Město Plovdiv	5
Dějiny Čechů a Slováků v Plovdivu	8
Češi v Plovdivu	8
Krátký životopis Josefa Schnittera	15
Činnost Antonína a Konstantina Bernkopfa v kontextu kulturně integračních procesů v Bulharsku na přelomu století	18
Podnikatele	27
Ladi Vaník – Český technik v Bulharsku.....	27
Vzpomínky na mého otce.....	29
Soudobé České firmy sídlící v Plovdivu	31
Kultura	34
Národní knihovna Ivana Vazova, Plovdiv.....	34
Státní archiv v Plovdivu a dokumenty, odražející aktivity Čechů v kosmopolitním městě	38
Sašo Sladura, syn hraběnky Ekateriny Enders, v plovdivských vzpomínkách	40
Školství	43
Studenti z Československa studující v Plovdivu do r. 1993...43	
Bohemistika v Plovdivské univerzitě „Pajsij Čiřendarski” ..44	
Slovanské dialogy	47
Studenti Univerzity Pardubice v Plovdivu	48
Pojednání o studiu v Bulharsku.....	48
Seznámení s Plovdivem.....	51
Studijní pobyt v Plovdivu.....	54
Krajané	56
Miroslav Příbyl – osobnost krajaňské obce v Bulharsku	56
Historie Plovdivské pobočky Československého klubu T.G.Masaryka v Bulharsku	59

Město Plovdiv

Chronologická osa

4000 př. n. l. první obyvatelstvo na území Plovdivu, pahorek Nebettepe.

1200 př. n. l. Thrákové založili na třívrší opevněnou obec s názvem Evmolpiada, podle mytického zakladatele a vládce města Evmolpa.

342 př. n. l. Evmolpia je dobyta Filipem Makedonským (382 - 336). Od této chvíle lze mluvit o existenci města v pravém slova smyslu. Evmolpiada je přejmenovaná na Filippopolis.

Thrákové město od Makedonců dobyli zpět a přejmenovali ho na Pulpudeva (Filippopolis v thráckém jazyce).

72 př. n. l. město bylo poprvé nakrátko dobyto římským generálem Terentiem Varonem Cumulem.

46 n. l. vznikla provincie Thrákie, město se opět jmenovalo Filippopolis.

108 – 114 n. l. výstavba antického divadla.

218 n. l. město navštívil císař Elagabalus. Město se stalo metropolí provincie Thrákie.

VI století n. l. přichází Slované, vzniká nový název města Puldin.

812 n. l. chan Krum poprvé dobyl město.

836 n. l. město je opět dobyto chanem Malamírem, a připojeno k Bulharskému státu.

1204 n. l. během čtvrté křižácké výpravy je město dobyto a stává se centrem Filippopolského vévodství.

1225 – 1229 n. l. město je opět součástí Bulharského státu. V následující době často mění majitele.

1364 n. l. Lala Šakchin paša dobývá pro Osmanskou říši Filippopolis. Turci město nazývají Filibe.

11. květen 1858 poprvé se ve městě slaví svátek Cyrila a Metoděje.

1860 příchod prvního českého učitele Josefa Meisnera do Plovdivu.

16 ledna 1878. osvobození Plovdivu od turecké nadvlády západní armádou generála J. Gurka.

1878 – 1885 Plovdiv je hlavním městem Východní Rumelie.

1879 Založena knihovna Ivana Vazova.

6. září 1885 v Plovdivu je vyhlášeno spojení Bulharska. Do dnešních dnů je to svátek města.

1888 je dostavená železnice spojující Plovdiv se Sofií.

1888 – 1891 architekt Schnitter vypracoval první urbanistický plán Plovdivu.

1892 v Plovdivu se koná první bulharská výstava, na které jsou i zahraniční vystavovatelé. Počátek slavného Plovdivského výstavnictví, největšího v celém Bulharsku.

1928 zemětřesení v Plovdivu.

1928 Plovdiv je zcela elektrifikován.

1951 první slovenští studenti studují na VŠZ v Plovdivu.

1952 založen Archiv v Plovdivu.

1956 první trolejbusová linka v Plovdivu.

1974 založena pobočka československého klubu v Plovdivu.

1978 založena Bohemistika při Plovdivské univerzitě Pajisij Chilendarski.

Plovdiv

Plovdiv se nachází v jižní části Bulharska. Od Sofie je vzdálen 147 km, od Burgasu pak 255 km. Město Plovdiv je dnes druhým největším městem v Bulharsku. Nachází se v nadmořské výšce 160 metrů a v současnosti je domovem pro 365 000 lidí. Město má rozlohu 101 km². Od dob antiky až po dnešní dny se město nachází na strategickém místě. Přes město

protéká řeka Marice a přirozenou dominantou tvoří šest sienitních pahorků. Tři pahorky jsou navzájem propojené a tvoří staré město z 19. století. Pro staré město jsou typické domy vystavěné ve slohu obrozeneckého, blíže pak rodopského typu. Další zajímavé památky města jsou antické budovy, jako jsou fórum, stadion a nejznámější antické divadlo, jež se stalo vizitkou města. Ve městě je také patrné dědictví z dob osmanského nadvládí, které reprezentují zejména mešita Džumaja džamija, Čefte banja (turecké lázně) a další.

Plovdiv je dnes centrem vlastního kraje s počtem obyvatel 750 000. Severní část kraje je rovinatá a provozuje se zde především zemědělství. Jižní část kraje zasahuje do hor Rodopy a zde je hlavním odvětvím těžba dřeva, chov dobytka a turismus. V Plovdivském kraji se nachází zajímavé památky, jako starověké a lázeňské město Hisarja, středověké kláštery Bačkovský a Arapovský či středověká Asenovgradská pevnost.

Enčo Minčev – Univerzita Pardubice

Dějiny Čechů a Slováků v Plovdivu

Češi v Plovdivu

Rok 1878 představuje přelom v dějinách Balkánského poloostrova. V letech 1877–1878 zde proběhla válka mezi Ruskem a Osmanskou říší, která vedla k osvobození Bulharska a stvrzení autonomie sousedních balkánských států. Mírem v San Stefanu vznikl nový, velký slovanský stát v jihovýchodní Evropě. Následovalo však rozdělení Bulharska Berlínským kongresem na dvě části – autonomní Bulharské knížectví s centrem v Sofii a Východní Rumélii s centrem v Plovdivu, která sice byla autonomní ve věcech vnitrostátních, ale její zahraniční politika byla podřízená Istanbulu.¹

Dlouhé období nadvlády Osmanské říše nad Bulharskem zanechalo trvalé stopy, jevící se zaostalostí jak v zemědělství, tak i ve vývoji průmyslu. V Bulharsku neexistovaly vysoké školy a středních bylo málo, málo bylo i vlastní inteligence.² Oba bulharské státy potřebovaly zahraniční specialisty, kteří by pomohli s jejich rozvojem a výukou vlastní bulharské inteligence, a proto žádaly o pomoc v cizině. Do Bulharska přicházeli nejrůznější specialisté, učitelé a zemědělci z Evropy. Nejvíce jich bylo českého a slovenského původu např.: z více než 300 zahraničních učitelů, kteří působili v Bulharsku těsně po osvobození, třetinu tvořili učitelé české národnosti. Příčiny

¹ САЗДОВ, Д., ПОПОВ, Р., СПАСОВ, Л. *История на България 681–1944*. Том втори. София, 2003, с. 15 – 57.

² ЛАЗАРОВ, И., ТЮТЮНДЖИЕВ, И., ПАВЛОВ, П., ПАЛАНГУРСКИ, М. *Кратка история на българския народ*. Велико Търново, 2004, с. 223 – 229.

velkého počtu Čechů, kteří se podíleli na rozvoji obou bulharských států, byly různé. Češi projevovali sympatie k osvobozeneckým snahám bulharského národa – bratrského slovanského národa, s jehož utrpením soucítili. Ještě před osvobozením studovalo mnoho bulharských studentů na českých školách. Češi viděli v Bulharsku možnost prozkoumat pro evropské vzdělance dosud neznámou část Evropy. Velká část Čechů tam našla místo pro své svobodné uplatnění, a to bez omezování cenzurou a úřady Rakousko-Uherska. Česká a slovenská inteligence přicházela nejvíce do hlavních měst nových bulharských států – Sofie a Plovdivu.³

Mezi nejvýznamnější Čechy, působící v Plovdivu, patří malíř Ivan (Jan) Mrkvička, archeologové Karel a Hermenegild Škorpilové a Václav Dobruský, architekt Josef Schnitter, zemědělec a botanik Václav Stříbrný, zemědělci Ignát Burian, František Chytil, právníci Rudolf Thurn-Taxis a Anton Berknopf, učitelé Ludvík Lukáš, František Splítek, Bohdana Chyteva a další.

Ivan (Jan) Mrkvička se narodil v roce 1856 ve vesničce Vidim u Dubí. Vesnický život natrvalo poznamenal jeho umělecké dílo. Po absolvování Akademie výtvarných umění v Praze studoval také na Mnichovské akademii výtvarných umění. Do Bulharska přišel v roce 1882 na pozvání východorumelijské vlády a stal se učitelem malířství na gymnáziu *Sv. Cyrila a Metoděje* a později také na gymnáziu *Knížete Alexandra I.* V Plovdivu namaloval známý obraz *Plovdivský trh*, který je dodnes k vidění v plovdivském etnografickém muzeu. V roce 1889 se přestěhoval do Sofie, kde působil na chlapeckém gymnáziu. Tam začalo druhé období jeho tvorby. Pořádal své první samostatné výstavy a stal se místopředsedou Organizace pro udržování umění v Bulharsku. V této době se zasloužil o vznik první vysoké výtvarné školy v Bulharsku v roce 1896, jejímž

³ ПЕНЕВ, Ангел, ПЕТРОВ, Петър. *Чужденци - просветни дейци в България*. София, 1988, с. 3 – 7.

byl ředitelem. Mrkvička byl také předsedou krajanského spolku Čechů v Bulharsku a působil v Sofii až do své smrti v roce 1938.⁴

Pedagog, historik, archeolog a numizmatik **Václav Dobruský** se narodil v Heřmanově Městci v roce 1858. Studoval filozofii na Karlově Univerzitě v Praze a do Bulharska přijel po osvobození v roce 1878. Působil jako učitel na plovdivském gymnáziu *Sv. Cyrila a Metoděje* a později také na gymnáziu *Knížete Alexandra I.* Kromě toho učil také na dívčím gymnáziu. Zabýval se dějinami Thrákie a bulharskou epigrafií. Spolu s bratry Karlem a Hermenegildem Škorpilovými založil velkou archeologickou a numizmatickou sbírku, která se stala základem sbírek Archeologického muzea v Plovdivu. V roce 1886 se přestěhoval do Sofie. Stal se ředitelem Národního archeologického muzea a docentem řecké a římské archeologie na Sofijské univerzitě. Spolu s umělcem Ivanem Mrkvičkou se podílel na vzniku tehdejšího bulharského erbů. Jeho pedagogickou činnost ukončila smrt v roce 1916.⁵

Pedagog a chemik **Lukáš Ludvík** se narodil v roce 1858 ve Strašicích blízko Prahy. Studoval chemii na Pražském polytechnickém ústavu. V roce 1880 přijel do Bulharska a do roku 1900 byl učitelem na Plovdivském gymnáziu *Sv. Cyrila a Metoděje*, později také na gymnáziu *Knížete Alexandra I.* Učil chemii, fyziku, přírodní vědy, mineralogii a kreslení. Vybavil první bulharskou chemickou laboratoř, kabinet fyziky a přírodních věd. Je autorem mnoha učebnic chemie, fyziky a geometrie pro nejrůznější ročníky. Lukáš Ludvík je zakladatelem bulharského rybníkářství. Zabýval se i pěstováním cukrovky a cukrovarnictvím, spolu s Christo G. Danovem založil průmyslovou akciovou společnost *Cukr.*

⁴ МИЛУШЕВ, Явор. *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*. София, 2009, с. 27 – 63.

⁵ ДРАЖЕВ, Панайот. Вацлав Добруски. In: *Чужденци – просветни дейци в България*. София, 1988, с. 67 – 71.

Je spoluzakladatelem první továrny na výrobu inkoustu a lepidel *Máj* a iniciátorem založení chemického spolku v Plovdivu. V roce 1892 byl oceněn diplomem a plaketou z První bulharské zemědělsko-průmyslové výstavy. Jeho všeobecně prospěšnou činnost ukončila smrt v roce 1902.⁶

Dirigent a hudební pedagog **Anton Tainer** se narodil v Bohdanči v roce 1866. Studoval na Pražské konzervatoři, dirigoval ve filharmonii v Leipzigu a Hamburku, řídil Císařský orchestr v Sankt Peterburku. V roce 1899 přišel do Plovdivu, kde zůstal až do své smrti v roce 1946. Působil jako pedagog na gymnáziu *Knížete Alexandra I.*, učil také na dívčím gymnáziu. Později byl učitelem na první soukromé hudební škole *Rodná píseň*. Vyučoval ve vojenské škole v Sofii, vedl orchestr plovdivského pěveckého spolku, dirigoval kostelní sbor katedrály *Sv. Ludvíka* v Plovdivu a 40 let vedl všechny její slavnostní mše a koncerty. Za tuto svou činnost dostal od papeže Benedikta XV. zlatý kříž.⁷

Významný archeolog a pedagog **Karel Škorpil** se narodil ve Vysokém Mýtě v roce 1859. Studoval na Pražské univerzitě na fyzikálně-matematické fakultě. V roce 1882 přijel do Bulharska a působil 4 roky jako učitel na plovdivském gymnáziu *Sv. Cyrila a Metoděje*, později působil také na gymnáziu *Knížete Alexandra I.* Zabýval se archeologií, zkoumal archeologické nálezy v Jižním Bulharsku. Je spoluzakladatelem archeologické a numizmatické sbírky, která se stala základem pozdějšího archeologického muzea v Plovdivu. V r. 1894 odešel do Varny. Od r. 1918 byl členem bulharské akademie věd. Podílel se na archeologickém

⁶ ПЕНЕВ, Ангел. Лудвиг Лукаш. In: *Чужденци – просветни дейци в България*. София, 1988, с. 82 – 89.

⁷ ПЕТРОВ, Петър. Антон Тайнер. In: *Чужденци – просветни дейци в България*. София, 1988, с. 197 – 199.

výzkumu starších bulharských sídelních měst a nekropole u Varny. Zemřel v roce 1946.⁸

Významný archeolog a pedagog **Hermenegild Škorpil** se narodil v roce 1858 ve Vysokém Mýtě. Studoval přírodní vědy v Lipsku a v roce 1880 přijel do Bulharska. Nalezl uplatnění jako učitel na plovdivském gymnáziu *Sv. Cyrila a Metoděje*. Zkoumal dějiny, archeologii, flóru a faunu Rodop. Spolupracoval s významným pražským botanikem prof. Josefem Velenovským na sestavení první bulharské flóry - *Flora Bulgarica*. Podílel se na archeologickém výzkumu nejstarších bulharských sídelních měst a nekropole u Varny. Zemřel v roce 1923.⁹

Významný architekt a inženýr **Josef Schnitter** se narodil v roce 1852 v Novém Bydžově. Studoval ve Vídni na stavební fakultě polytechnického ústavu. Zúčastnil se jako dobrovolník rusko-turecké války a ještě před podepsáním míru v San Stefanu byl převelen do Plovdivu, kde začal svou soukromou praxi a postupně se stal městským inženýrem a vedoucím technické služby v Plovdivu. Projektoval a vedl stavbu řady významných budov např.: dívčí školy, zvonice u chrámu Sv. Matky Boží, kostelů sv. Georgi, sv. Cyrila a Metoděje a zvonice kostela Sv. Dimitra. Kromě toho postavil desítky soukromých budov, mezi které patří také dům významného bulharského veřejného činitele Joakima Grueva. Zúčastnil se také srbsko-bulharské války v roce 1885. Po jejím skončení se vrátil znovu do Plovdivu a pokračoval ve své stavební činnosti. Jeho stavby dodnes působí svou monumentalitou a krásou. Jeho největším dílem je urbanistický plán Plovdivu, který vypracoval v letech 1888–

⁸ МИЛУШЕВ, Явор. *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*. София, 2009, с. 27 – 63.

⁹ СТАНЕВ, Стефан. Малко познати имена от българската ботаника. София, 2001, с. 18 – 25.

1891. V roce 1906 dostal bulharské občanství. Celkem strávil v Plovdivu 36 let svého života, kde také v roce 1914 zemřel.¹⁰

Pedagog a matematik **Antonín Šourek** se narodil v městě Písek v roce 1857. Studoval matematiku na univerzitě v Praze. Do Bulharska přijel v roce 1880 na pozvání vlády Východní Rumélie. Vyučoval matematiku na plovdivském gymnáziu *Sv. Cyrila a Metoděje*. Byl autorem mnoha učebnic pro gymnázia, psal odborné články, spolupracoval s pedagogickými časopisy. V r. 1890 se přestěhoval do Sofie a stal se učitelem na Sofijské Univerzitě.¹¹

Významný matematik **František Splítek** se narodil v Chlumci u Jičína v roce 1855. Studoval matematiku na univerzitě v Praze. Aktivně se účastnil osvobození Bosny a Hercegoviny. V roce 1880 přijel do Svištova, kde tři roky přednášel. Krátkou dobu strávil v Soluni, Sofii a Gabrovu. V Plovdivu působil jako učitel matematiky na gymnáziu *Sv. Cyrila a Metoděje* od roku 1892 do roku 1915. V této době napsal velké množství učebnic a příruček. Založil i učitelský spolek. Zemřel v Sofii v roce 1943.¹²

Právník kníže **Rudolf Thurn-Taxis** se narodil v Praze v roce 1833. Do Plovdivu přišel v roce 1880 a stal se hlavním prokurátorem nejvyššího soudu Východní Rumélie. Vytvořil projekt nového trestního práva. Byl autorem několika zákonů. Po sjednocení Bulharska působil jako prokurátor v apelačním soudu v Plovdivu do roku 1892, kdy se vrátil do českých zemí. Jeho žena, učitelka hudby, kněžna **Jana Thurn-Taxis**, působila na dívčí škole.¹³

¹⁰ МИЛУШЕВ, Явор. *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*. София, 2009, с. 27 – 63.

¹¹ ПЕТРОВ, Петър. Антон Шоурек. In: *Чужденци – просветни дейци в България*. София, 1988, с. 72 – 76.

¹² ПЕТРОВ, Петър, ЧЕРВИНКА, Надежда. Антон Шоурек. In: *Чужденци – просветни дейци в България*. София, 1988, с. 77 – 81.

¹³ МИЛУШЕВ, Явор. *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*. София, 2009, с. 27 – 277.

František Chytil a **Anton Bernkopf** byli právníci a spolupracovníci Rudolfa Thurn-Taxisse. Anton Bernkopf působil jako prokurátor u apelačního soudu. Jeho syn **Konstantin Bernkopf** byl jedním z prvních bulharských fytopatologů, byl autorem několika učebnic a učitelem na zemědělské škole v Sadovu.

Václav Stříbrný se narodil v roce 1853 ve vsi Lidice. V roce 1883 přijel do Bulharska, působil jako učitel v první zemědělské škole na území obou bulharských států ve vsi Sadovo. Do bulharského zemědělství zavedl nové způsoby pěstování zeleniny a ovoce a několik v Bulharsku dosud neznámých zemědělských rostlin. Spolupracoval s významným botanikem Josefem Velenovským na sestavení první bulharské flóry – *Flora Bulgarica*. Zanechal obsáhlý botanický herbář a velký počet zemědělských učebnic a příruček. Zemřel v roce 1933.¹⁴

Na škole v Sadovu učili ještě čeští zemědělci **Ignát Burián**, **Franz Chytil**, a **Jakub Vrána** a učitel chemie a botanik **Ivan Ivanov Mrkvička**, který spolupracoval s pražským profesorem Josefem Velenovským.

Dalšími významnými Čechy v Plovdivu byli: účastník bulharského osvobozenického boje **Jozef Meisner**, první cizinec – učitel ve škole *sv. Cyrila a Metoděje*; učitelka **Františka Šoureková**, která byla první ředitelkou dívčího gymnázia; učitel hudby **Josef Calder**; skladatel **Franz Švestka**; skladatel **Josef Dušek**, tvůrce vojenských maršů; učitelé **G. Vagner**, **Ivan Hejrek**, **Ivan Hejduk**; učitelka **Ljuba Splitková**; učitelka a překladatelka **Bohdana Jirásková – Chyteva**, fotograf **Václav Velebný**; kloboučník **Štěpán Příbyl**; textilní technik **Ladi Vaněk**.¹⁵

¹⁴ Viz MINČEV, Emil. Rodina Stříbrných v Bulharsku. Bakalářská práce, obhájená na FF Univerzity Pardubice v roce 2011.

¹⁵ МИЛУШЕВ, Явор. *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*. София, 2009, с. 27 – 63.

Prospěšná účast české inteligence ve vývoji Bulharska byla znát v každé sféře jejich působení – od zemědělství, přes průmysl až k učitelství. Nejsilnější byla tato účast v době těsně po osvobození Bulharska, hasnout začala po roce 1918. V Bulharsku působilo velké množství zahraniční inteligence, největší část byla česká, proto také největší podíl na modernizaci Bulharska mají Češi. Toto jejich působení je důkazem slovanské vzájemnosti.

Emil Minčev – Univerzita Pardubice

Krátký životopis Josefa Schnittera

Josef Václav Schnitter

se narodil 16. 10 1852 v Novém Bydžově, dnešní Česká republika, v rodině Anny a Vjačeslava Schnittera – rodině stavitelů a architektů.

V letech 1871-1876 studuje na Vysoké vojensko-inženýrské škole ve Vídni a stává se tak v pořadí desátým architektem svého rodu. Ještě v létě téhož roku odjíždí do Moskvy, kde pracuje na svých prvních stavbách pod vedením známého moskevského architekta P. Kalinina, který mu dává vynikající doporučení. 1. 05. 1877 přijímá pravoslavnou víru v Kazanském kostele a jeho kmotry jsou tajný rada S. M. Suchotin a hraběnka M. F. Sologub. Hned poté se zapisuje jako dobrovolník do ruské armády a odjíždí na

Balkán, kde brzy poté začíná Rusko-turecká válka. Protože jeho vojenská specializace je fortifikační inženýr, jeho znalosti jsou vysoce oceněny při stavbě pontonových mostů pro přechod Dunaje a zvláště při stavbě fortifikací (zákopů a valů) při obklíčení a dobývání Plevnu. Účastní se napadení, je raněn a dostává řád a pamětní šavli s děkovným nápisem od generála Totlebena.

Po osvobození Schnitter žije v Plovdivu a začíná pracovat nejprve jako architekt s vlastní praxí a později jako městský inženýr. V letech 1881 – 1914 staví některé z nejreprezentativnějších budov formujících i dnes architektonickou podobu městského jádra. Jeho nejvýznamnějšími stavbami jsou:

Zvonice kostela Sv. Matky Boží v Plovdivu – 1881

Dívčí škola v Plovdivu – 1882

Škola v Sopotu – 1882 (vyhořela 1916)

Nový kostel v Bataku – 1882

Kostel Sv. Cyrila a Metoděje v Plovdivu – 1881-1884

Restauroval monastýr v Bjala čerkva – 1883

Generální konsulát Rakousko-Uherska – 1885

Dům Dragana Mančova – 1886

Budova BZK banky (Orozdi Bak) v Plovdivu – 1888

Škola v Asenovgradu – 1891

Kostel Sv. Petka v Plovdivu – 1896

Kostel Sv. Georgi v Plovdivu – 1896

Dům Ivana Andonova

Hotel “6tý srpen” – 1903-1906

Dům Joakima Grueva – 1910

Možná největším přínosem Josefa Schnittera pro urbanistiku je vypracovaný od něj v letech 1888 – 1891 První urbanistický plán města Plovdivu (potvrzen v r. 1896). Plán dává parametry moderního evropského města, mění jeho tvář a proměňuje Plovdiv ze středověkého osmanského města s neplánovanou a nesystematickou zástavbou na soudobé urbanistické centrum. Městská zástavba v Plovdivu zůstává

i dnes v mezích, nakreslených před více než stoletím mladým českým inženýrem-architektem s ohromujícím bystrozrakem

Při své práci Josef Schnitter zavádí poprvé v Bulharsku železobetonové konstrukce, značení triangulačních bodů železnými trubkami, heliografické kopírování a nejvíce ze všeho přísnou stavební a investiční kontrolu (což je problémem i dnes!). Na základě použití jeho metod práce ani jedna z jeho staveb nebyla poškozena při silném ničivém zemětřesení v roce 1928, kdy byla zničena velká část staveb v Plovdivu.

7. 01. 1893 se Schnitter žení s němkou Elisabetou Marií Frederikou Baumann. Mají spolu 4 děti, z nichž jedno (druhý syn – Ivan) pokračuje v architekturních tradicích rodiny.

V r. 1905 Schnitter přijímá bulharské občanství a navěky spojuje svůj osud se svou vybranou druhou domovinou – Bulharskem. Vždy byl aktivním občanem, účastnil se důležitých událostí, které doprovázely bulharskou historii v prvních desetiletích po osvobození – při spojení Východní Rumelie a Bulharského knížectví a v Srbsko-bulharské válce, při třídních bojích o výstavbu nového Bulharska. To mu často přinášelo vážné nepříjemnosti – jeho bezkompromisní čestnost s oddaností morálním principům a pravidly architektury se těžko snášely s duchem chamtivosti a nemilosrdného hromadění bohatství charakteristickým pro realitu po osvobození. Jeho konflikty s bohatými měšťskými občany, jejichž zájmy byly často zasaženy při realizaci urbanistického plánu, jsou někdy smíšený s partyzánskou válkou a jsou obarveny ostrými emocionálními výbuchy – oblíbeným tématem tehdejšího bulváru. Nezávisle na nejrůznějších možnostech osobního obohacení, které mu nabízely okolnosti, je Schnitter znám jako dobrodinec. Větší část jeho práce při vytváření urbanistického plánu je bezplatná, darem Bataku a jeho občanům je projektování a stavba nového

kostela ve městě.... a architekt Schnitter si nikdy nemohl dovolit mít vlastní byt!

Na jaře roku 1914 při tání sněhu se roztrhl vodovod zásobující Plovdiv vodou z Rodop. Schnitter se účastnil osobně likvidace poškození, aby město nezůstalo bez vody. Přitom těžce onemocněl a 9.05. téhož roku umírá v bídě. Je pohřben na obecní útraty jeho vdova roky bojuje o to, aby dostala minimální penzi, aby mohla vychovat jeho děti. Nezávisle na tom všichni jeho potomci zůstávají v Bulharsku a nejrůznějšími způsoby věnují své síly pro potřebu společnosti.

Maria Schnitter – Univerzita Pajisij Chilendarski v Plovdivu

Činnost Antonína a Konstantina Bernkopfa v kontextu kulturně integračních procesů v Bulharsku na přelomu století¹

Po osvobození Bulharska od turecké nadvlády začíná nová etapa bulharsko-českých styků. V době obrození mají tyto styky individuální ráz: Uskutečňují se na osobní úrovni jako výraz vlastní iniciativy Bulharů studujících v Čechách a českých intelektuálů znepokojených tragickým osudem jednoho slovanského národa. Od 80. let je slovanofilství podrobena těžké zkoušce, jelikož opouští krásnou patetiku a vchází do sféry veřejně politické praxe.

¹ Se souhlasem autora byl tento článek publikován v Studentském zamyšlení, díl 2. Uvedený článek byl už dříve publikován: Činnost Antonína a Konstantina Bernkopfa v kontextu kulturně integračních procesů v Bulharsku na přelomu století. In Práce z dějin slavistiky, Praha, 1997, XVIII, s. 93-98.

Sociální utilitárnost ideje slovanské vzájemnosti má být prověřena v době přechodu od pětisetletého systému tureckého násilí k další politické variantě cizího vlivu - ruské administraci modelující podle své podoby nový společenský život v Bulharsku. Odmítnut je určitý cizí model historického vývoje, ale připuštěn je – dokonce s vděčností – jiný, stejně cizí, jenomže už obtočen aureolou slovanské lásky. Založení třetího bulharského státu klade tedy otázku vlastní národní sebeidentifikace zcela svébytně. Slovanofilství nebo slovanský internacionalismus potlačuje nacionalismus: Bulharsko hledá sebe prostřednictvím jiných, tvoří svou novou státní instituci nikoliv na základě jakési dostředivé hermetizace, nýbrž naopak – otvírá se světu, a to je nejpřesvědčivějším důkazem jeho imanentní kosmopolitní mentality.

Problém vybudování nových státních struktur integrací různých cizích modelů v nejvyšším stupni zasahuje právníký systém. V období 1877-1879 byly bulharské soudy založeny podle ruského vzoru a s ruským zastupitelstvím. Avšak po Berlínském kongresu (1878) kvůli statutu Východní Rumélie jako osmanské provincie byl ruský model jurisdikce omezen jen na území knížectví Bulharska. Na procesu konstituování Východní Rumélie jako právního státu se zákonitě podílely ony evropské velmoci, jejichž iniciativou bylo podepsání Berlínské smlouvy a rozdělení Sanstefanského Bulharska – jsou to Anglie, Německo a Rakousko-Uhersko. K organizaci bulharského soudnictví se zavázala rakouská strana, protože právě rakouský delegát v Evropské komisi Benjamin Kállay měl vypracovat pro Organický statut ustanovení o soudech a prokuratuře. Kállay tím zřejmě usiloval o prosazení politického vlivu Rakouska-Uherska na Balkáně. Ze strany rumelijské vlády je také patrná snaha o spolupráci s evropskými velmocemi, včetně Rakouska, jenomže kvůli své slovanofilské orientaci navazuje styky především

s určitými společenskými vrstvami a osobnostmi, které již dokázaly svou nezištnou lásku k bulharské zemi a Bulharům.

Bulharská vláda důsledně provádí strategický plán na vytvoření plnohodnotných politických a kulturních styků s Evropou a zejména s jejími slovanskými vrstvami. Tak například posílá Pomologickému institutu v Tróji pozvání k účasti odborníků v ovocnářství. Podobný ráz má i dopis, který Todor Kesjakov, ředitel spravedlnosti v Rumélii, napsal Konstantinu Jirečkovi s prosbou, aby napomohl k vyslání českých právníků do Bulharska. První advokáti přijíždějí v březnu 1800 – jsou to kníže Rudolf Turn-Taxis, František Chytil a Inocenc Mráček. Taxis se jako hlavní prokurátor v Plovdivu také zúčastnil této vládní akce – orgán pražských Němců "Bohemia" uveřejňuje jeho projev k českým právníkům, ve kterém je jako pravý slovanofil vyzývá k pomoci jednomu slovanskému národu, popsav jim dokonce obtíže zdejšího života. Na jeho osobní pozvání přijíždí na počátku následujícího roku do Plovdivu hrabě Antonín Bernkopf. Ke skupině českých právníků, kteří podnikají cestu do Bulharska se připojují ještě Dr. Karel Svoboda a Hynek Majer, kteří jsou jmenováni prokurátory ve Slivenu a v Pazardžiku. Jak na to poukazuje český badatel Jiří Cvetler "právě právníci z Rakouska měli dokončit v Rumélii úlohu, kterou tam započali v letech války Rusové"² a to upevňování rakouských politických pozic v bulharském společenském životě.

Existuje tedy zdánlivý paradox: snaha evropských velmocí o dosažení politické převahy na Balkáně je tolerována a podporována samotnou bulharskou politikou. Konkrétní výraz této tendence Michail Maďzarov pozoruje v povaze bulharské administrace: "Úřednictvo ve Východní Rumélii

² CVETLER, Jiří. K české účasti na budování bulharského státu, Činnost prokurátorů A. Bernkopfa a dr. K. Svobody při organizaci justice. In *Slovanské historické studie – VI*. Brno 1966, s. 167.

bylo konzervativní, co se týče přísného dodržování Organického statutu a jiných zákonů, avšak nechávalo se unášet svobodomilovnými názory a úřady evropskými. Jeho vlastenectví se v nejvyšším stupni projevovalo bráněním svobody státu a získáváním zahraničního mínění³. Aby se toto zvláštní účinkování korelace cizí-domácí uskutečnilo dokonce i v době tak citlivé k tomuto problému, zřejmě fungoval soubor činitelů, který umožnil soulad a synchronizaci obou protikladných typů myšlení – východního a západního. Je nutné zdůraznit, že naznačený paradox určuje charakter státní politiky, zatímco soubor činitelů, který objasňuje zvláštní vztah Bulharska k jeho novému nepříteli, má kulturně ideologický ráz. Zprv, rakouští právníci jsou uvítáni jako představitelé slovanství, protože patří k národu, který nejednou vyjadřoval svou solidaritu s bulharskou touhou po národní svobodě. Za druhé, "rakouští právníci české národnosti", jak je nazývají noviny "Marica", když oznamují příjezd Antonína Bernkopfa do Staré Zagory⁴, jsou nositelé specifického osobního modelu, podle kterého profesionální realizace je věcí cti. Nelze také zapomenout, že nezávisle na své příslušnosti k rakouskému právnímu systému, jsou to lidé, jejichž politické názory konfrontují polouřední císařskou politiku. Důsledky tohoto pro ně příznačného ideologického nonkonformismu nesl i Antonín Bernkopf: kvůli svým veřejným projevům proti rakouské vládě byl přemístěn na jiné pracoviště – od notáře u Okresního úřadu v Nymburku byl jmenován tajemníkem Okresního zastupitelství v Kolíně, a to bylo jeho poslední působiště před odjezdem do Bulharska.

Svéráz prokurátorského zaměstnání vyžaduje kvalitní znalost bulharských mravů, různých typů sociálního myšlení, morálních norem formovaných v důsledku svébytného rozvoje

³ МАДЖАРОВ, Михаил. *Спомени*. София 1968, с. 460.

⁴ CVETLER, Jiří. K české účasti na budování bulharského státu, Činnost prokurátorů A. Bernkopfa a dr. K. Svobody při organizaci justice. In *Slovanské historické studie – VI*. Brno 1966, s. 169.

bulharské kultury. Získání takových poznatků o světu "jiných" se dá uskutečnit nejčastěji pomocí zprostředkovatelské úlohy určitého mikrokolektivu odrážejícího model národního kulturního myšlení a připojujícího se tím způsobem k novému duchovnímu prostředí. Harmonické splývání Antonína Bernkopfa s tímto cizím světem je způsobeno sloučením vlastního humánního veřejně užitelného hodnotového systému a přátelského ovzduší významných bulharských intelektuálů – českých odchovanců a přívrženců ideje slovanské vzájemnosti.

Pro Bernkopfův osobní model je příznačná axiologická kontinuita rodové aristokracie. Rod Bernkopfů původně navazuje na starý švýcarský rod Stokartů z Bernu a Schafhausenu, který se přestěhoval do Bohemie a v roce 1320 byl hrabětem von Nellenburgem obdarován vlastním panstvím. V roce 1529 Alexander Stokart, kapitán německého císaře dostal šlechtický titul a erb. Během třicetileté války tato privilegia byla potvrzena diplomem, odevzdaným Jochanu Stokartovi, kapitánu hraběte Valdštejna, jako odměna za jeho válečné hrdinství. Z tohoto rodu vycházejí především významní vojevůdci a veřejně aktivní osobnosti, což je pro středoevropskou aristokracii nejčastějším způsobem osobní realizace. Typický výraz rodového hodnotového systému, k němuž patří Bernkopf, představuje jeho účast na veřejně politických událostech. Tento životní styl je cizí iluzivně meditačním náladám a zdůrazňuje potřeby společenského blaha. Na tomto vnitřním popudu spočívá i hlavní důvod, který přivedl hrabě Antonína Bernkopfa do Bulharska, a to v dospělém věku (bylo mu 45 let), což ještě jednou dokazuje, že jeho rozhodnutí přijet sem není mladistvým dobrodružstvím, nýbrž důsledkem vážně promyšlené vlastní volby.⁵

⁵ CVETLOR, Jiří. *Sjednocení bulharských zemí r. 1885 a tamní prokurátoři Češi.*

Hned po svém příjezdu v únoru 1881 byl Bernkopf jmenován prokurátorem starozagorského kraje. Tam potkává vášnivé vlastence a slovanofily, kteří ukončili střední a vysokoškolské vzdělání v Čechách. Jsou to Atanas Ilijev, Dimitar Naumov, Alexander Kozarov a Ivan Čerepov. Většina z nich pracuje ve sféře soudnictví, aniž by na to měla vzdělání a profesionální kvalifikaci. Nedostatek bulharských odborníků byl příčinou pozvat právníky z ciziny. Přátelský kruh českých odchovanců je prostředníkem mezi Bernkopffem a novým kulturním prostředím. Jeho úloha se uskutečňuje v následujících směrech: zaprvé, tento mikrokolektiv vlastní typické rysy bulharského kulturního myšlení a funguje jako redukovaná varianta bulharské společnosti, v níž se začíná vytvářet soudnictví; za druhé, nositel cizího kulturního myšlení se ozývá v kontextu už uskutečněné mezislovanské komunikace – jde o bezprostřední kontakty bulharských intelektuálů s autentickým ovzduším českého kulturního života, ke kterému patří i Bernkopf. Výsledkem těchto optimálních okolností je první fáze připojování Bernkopfa k bulharské kulturní společnosti. Když v roce 1683 se stěhuje ze Staré Zagory do Plovdivu, kde je jmenován hlavním prokurátorem, nastává důležitá změna v charakteru jeho kontaktů s bulharským prostředím. Jestliže v Staré Zagoře byly závislé především na osobních vztazích a uskutečňovaly se díky shodě individuálních ideových názorů (nejčastěji slovanofilských) a individuální mentality (beru v úvahu kulturní misi bulharských studentů v Čechách jako prostředníků dvou kultur), v Plovdivu se Bernkopf už vpisuje do samé městské společnosti. Miniaturní kruh několika českých odchovanců, představujících intelektuální elitu Staré Zagory, Bernkopf nahrazuje bohatým kulturním ovzduším jednoho z nejprestižnějších měst na Balkáně vlastního unikátní etnický polyfonismus. V Plovdivu končí druhá fáze

prohlubování a upevňování vzájemných styků Bernkopfa s Bulharskem.⁶ Právě v tomto městě, které tradičně nese ve své paměti různé kulturní vrstvy a kvůli tomu je tolerantně otevřeno cizím kulturním vlivům, se Bernkopf stává součástí jeho mnohohlasového životního rytmu.

Důkazem aktivace procesu duchovní interference je vyhlášená pozice na některé podstatné a osudové otázky pro Bulharsko. Činnost Bernkopfa svědčí o tom, že je nejenom představitelem bulharské právní administrace, ale že je i přívržencem oněch politických tendencí, které by přispěly k prosperitě bulharské společnosti. Zejména přesvědčivý je jeho vztah k revolučnímu výboru, který směřuje ke spojování Východní Rumélie a knížectví Bulharska: když v důsledku výzvy k likvidaci Berlínské smlouvy a ke sjednocení Bulharska, podepsané Ilijem Kurtevem, jsou zatčeni členové revolučního výboru, mezi nimiž jsou Zacharij Stojanov, Andon Kableškov, Ivan Andonov, Georgi Benev, Christo Kalev, Ivan Stojanovic, Ganjo Atanasov – všichni právníci, Bernkopf se angažuje v této aféře. Bere na sebe riziko a zachraňuje je před vězením, ale kvůli tomu je vrácen zpátky do Staré Zagory. Přestože ve dnech sjednocení Bulharska je Bernkopf mimo Plovdiv a nezasáhne přímo do událostí, svůj přínos dokázal. V důsledku jeho vzrůstající aktivity a zvyšující se morální odpovědnosti k bulharskému veřejnému životu se prohlubují jeho duchovní styky s Bulharskem a zdůvodňují jeho rozhodnutí zůstat v Bulharsku navždy. Na rozdíl od svých kolegů, z nichž se většina zanedlouho vrací zpátky, Bernkopf věnuje bulharské zemi nejenom svůj osud, ale ještě i osud budoucích generací Bernkopfů – poslední potomek tohoto rodu je známý bulharský herec Javor Milušev.

Ze všech osmi dětí hraběte Antonína Bernkopfa nejvýraznější účast v bulharském veřejném životě projevuje

⁶ Чужденци – просветни дейци в България. София 1988.

jeho syn Konstantin, který se narodil šest měsíců před odjezdem starého hraběte do Bulharska. Své první dětské krůčky Konstantin Bernkopf tedy dělá na bulharské půdě a to právě v Plovdivu, který je v této době nejenom největším bulharským městem (přes 33 000 obyvatelů), nýbrž i městem s nejméně aktivním kulturním a veřejným životem. Bulharské národní vědomí Konstantina Bernkopfa se projevuje už v jeho školním věku, když vyniká mezi bulharskými gymnazisty jako jeden z organizátorů četných akcí proti řeckofilství a zejména proti řeckým gymnazistům. V jedné pouliční potyčce je dokonce raněn nožem, ale to není jediný případ, ve kterém prokazuje svou vlasteneckou povahu. Za Balkánské války je mezi několika důstojníky, kteří přežili na bojišti u Čataladže (měl hodnost podporučíka) – smrtelně raněn byl přímo zázrakem zachráněn jedním vojákem. Pro své hrdinství byl Konstantin Bernkopf vyznamenán řádem za statečnost, k němuž se během první světové války připojila i další bulharská vojenská vyznamenání.⁷

"Rytířská" odvaha, geneticky daná předky, není jediným stylem života Konstantina Bernkopfa.⁸ Svou výjimečnou intelektuální energii věnuje i zemědělským vědám. Po ukončení tábořské zemědělské akademie v roce 1901 se přemísťuje do Berlína, Dráždan, Hamburku, Londýna, dokonce i do New Yorku a Chicaga, kde pracuje u Edisona. Poté se vrací do Sadova, aby učil v zemědělské škole. Musíme však brát v úvahu, že v této době je Sadovo jedním z hlavních středisek, přičemž je v něm patrné velké české zastoupení: tu pracují botanici Václav Stříbrný – zakladatel ovocnářství, včelařství a zelinářství v jižním Bulharsku, dále Ignat Burjan, Franc Chytil a Jakub Vrána. Paralelně se svou učitelskou činností K. Bernkopf uskutečňuje značné vědecké výzkumy

⁷ ПЕТРОВ, Петър. Константин Бернкопф. In сп. „Чехословакия“, 1987, №1, с. 18-19.

⁸ ПЕТРОВ, Петър. Антон Бернкопф. In сп. „Чехословакия“, 1989, №4, с. 14-15

v oblasti fytopatologie, které mají velký význam pro zakládání bulharského zemědělství. V zemědělské praxi jsou zejména užitečné jeho práce o bolestech žita a růže – právě Konstantin Bernkopf má největší zásluhu o záchranu bulharské růže. O jeho vysoké veřejné reputaci svědčí fakt, že byl vybrán za ředitele Zemědělská katedry v Gjumjurdžině (v dnešním Řecku) a tak se stává neoficiálním politickým, diplomatickým, hospodářským a vojenským představitelem Bulharska. O rok později je jmenován rektorem Zemědělské katedry v Sofii a v roce 1920 je zakladatelem a hlavním agronomem cukrovaru v Gorné Orjachovici.

Účast K. Bernkopfa v procesu vybudování vědeckých základů bulharského zemědělství je symptomatická. Zemědělství je hlavním tradičním, živobytím bulharského lidu a právě proto komunikuje s hlubinnými vrstvami kulturního myšlení. Je to jeden ze základních etnologických činitelů upevňujících kořeny Bernkopfa na bulharské půdě.

Přítomnost Bernkopfů ve dvou kulturních kontextech – v bulharském a českém – vzbuzuje nutnost existence zprostředkovacího prostředí, které by umožnilo interferenci dvou systémů. Už jsme zjistili, že tuto úlohu hrají profesionální kruhy – v jednom případě bulharské (např. přátelský mikrokolektiv Antonína Bernkopfa v Staré Zagoře, představovaný Bulhary, kteří studovali v Čechách) a v druhém – české (pro Konstantina Bernkopfa jsou to jeho čeští kolegové v Sadově). Kromě těchto profesionálních styků čeští odborníci navazují i na vnitřní mezirodové styky, díky nimž jakoby kompenzovali přerušený rodový kořen. Tak například dcera Antonína Bernkopfa Marie se vdává za Karla Škorpila, který v této době byl ředitelem Archeologického muzea ve Varně a spolu s bratrem Hermengildem se zabývá pro bulharskou archeologii fundamentálním zkoumáním prvního bulharského hlavního města Plisky. (Ze své strany jsou bratři Škorpilové v rodovém spojení s Konstantinem Jirečkem – jejich otec je synovcem Jirečkova otce Josefa. Kdybychom

pokračovali v tomto směru, všimli bychom si, že Jirečkova matka je dcerou Safaříka – autora vědecké teze o slovanském původu bulharského jazyka). Manželkou Konstantina Bernkopfa je dcera Jana Růžičky – botanika a ředitele gymnázia v Táboře. V tomto smyslu pevné spojení Bernkopfů s Bulharskem se uskutečňuje díky integrujícímu účinkování celého souboru faktorů, který se nepodřizuje politickému mechanismu. Oproti agresivní strategii prováděné evropskými velmocemi vůči Bulharsku, mezi českou a bulharskou kulturní společností se vytvářejí harmonické styky spolubytí a uskutečňuje se unikátní probalkánský typ kultury, proces integrace různých kulturních modelů. Důsledkem tohoto kulturního polyfonismu je dosažení národní identity bulharské společnosti, jelikož je právě tento polyfonismus v podstatě unikátního fenoménu, nazvaného balkánské kulturní myšlení

Žoržeta Čolakova - Univerzita Pajsij Chilendarski v Plovdivu

Podnikatele

Ladi Vaník – Český technik v Bulharsku

V roce 1908 do městečka Karlovo v Plovdivském kraji přicestoval můj dědeček Václav Vaník s babičkou Marií, pocházející z Nové Včelnice (tehdy Nový Eting), se svými dětmi, Klárou a Ladislavem, i s celým svým rodinným majetkem. V městečku již v té době fungoval seriózní textilní závod a děda, textilní mistr z Rokycan, v něm začal pracovat. V roce 1911 se mu narodila další dcera, Luiza (moje matka). O rok později vypukla první balkánská válka a za několik měsíců i druhá. Obě byly pro Bulhary spravedlivými válkami.

Celý bulharský národ válčil s velkým nadšením. Vojákům pomáhali i Češi. Děda v továrně vyráběl látky na vojenské oblečení a babička pletla svetry a ponožky v dobrovolné dámské organizaci. Se svými bulharskými přítelkyněmi pomáhala vojákům.

Prarodičům se v této době podařilo zakoupit v Karlovu rodinný domek s velkou zahradou a se stoletými kaštany. Do Karlova se rodinní příslušníci vraceli po celý život, i když pobývali i v jiných městech Bulharska, kde děda pracoval. Takovým městem bylo Gabrovo, takzvaný bulharský Manchester, kde žilo a pracovalo hodně českých zaměstnanců textilních závodů i s rodinami. Vytvořila se tam velká česká skupina, v níž se mluvilo česky a udržovaly se v ní české národní tradice.

Mezi Čechy tak vyrůstal syn Václava Vaníka, můj strýc Ladislav Vaník, kterému se vždy říkalo „Ladi“. Bylo samozřejmé, že šel v tátových šlépějích a stal se z něj technik.

Ladi Vaník, narozený v roce 1903 v Nové Včelnici (kraj Tábor, Jižní Čechy), studoval v Karlovu, potom v Gabrovu a střední námořní průmyslovou školu nakonec absolvoval ve Varně. Tam také pracoval v námořní zbrojnici jako zámečnick. Poté se stal vedoucím malé firmy ve městě „Provadija“ (blízko Varny), kde se opravovaly zemědělské stroje. Roku 1928 konečně našel práci v malé textilní továrně v Plovdivu, kde sestavil svůj první tkalcovský stav (pravděpodobně první bulharský). Později pracoval ve větší textilní fabrice jako mistr. Pod jeho vedením bylo vyrobeno a do provozu zavedeno několik dalších strojů. Jeden z nich dostal zlatou medaili na strojírenském veletrhu ve Varně v roce 1932.

Tak se z Ladi Vaníka postupně stal zkušený odborník, majitel výrobních prostředků a dokonce i podnikatel. Se svým společníkem založil v Plovdivu strojírenskou firmu, pro kterou sériově vyráběl první bulharské tkalcovské stavy. Stal se průkopníkem plovdivského textilního průmyslu. Provoz továrny zahájil především s vlastními tkalcovskými stavy,

čímž se velkou měrou podílel na dodnes největším bulharském textilním kombinátu „Marica“ v Plovdivu. V tomto závodě pracoval Ladi do důchodového věku a dokonce i mnoho let poté, plovdivská textilka se stala jeho životním dílem. Po znárodnění řídil Ladi nadále svou bývalou továrnu, a to nezávisle na tom, že byl jedním z bývalých majitelů. Po rozšíření továrny byl mnoho let hlavním mechanikem.

Ladi byl zakladatelem nejen plovdivské továrny „Marica“, ale i továrny „Peštera“ ve městě Peštera. Přestože mu za socialismu byla znárodněna továrna a hezký dům se zahradou, pomáhal Ladi v budování nových bulharských textilních závodů a řídil montáže strojů a zařízení. Za tuto svou činnost získal Ladi Vaník několik státních vyznamenání.

V Bulharském státním archivu jsou velmi zajímavé doklady, například příkaz ministra lehkého průmyslu, ve kterém je (jako v římském zákoně) napsáno: „Bez povolení soudruha Ladiho Vaníka nesmí nikdo přemístit stroje...“

Ladi Vaník zemřel v Plovdivu v roce 2005 ve věku 102 let. Má dceru, vnučku a pravnuka. Vnučka se provdala za Angličana, pravnuk je též Angličan. Rodina žije v Hong Kong.

Georgi Georgiev - Československý klub TGM, Plovdiv

Vzpomínky na mého otce

Můj otec Antonín Josef Malovaný se narodil v roce 1910 v Čekyni – Přerově (dnes Přerovské předměstí) ve velké farmářské rodině. Vyučil se na mistra uzenáře.

V roce 1928 poprvé přicestoval do Bulharska do Staré Zagory, kde položil základy uzenářství, byl akcionářem výstavby konzervářské fabriky. Po třech letech se vrátil do Přerova, ale v roce 1934 přijel opět do Bulharska, tentokrát do Plovdivu, kde spolu s dalším Čechem, Josefem Putíkem,

otevřel uzenářství. Pracoval s nimi ještě jeden Čech, Petr Dobeš.

V roce 1936 se můj otec oženil s Cvetou Pavlovou Ilievou a v roce 1939 jsem se jim narodila já, jejich dcera Anélie.

Počátek druhé světové války zabránil mým rodičům v návratu do Čech a následující těžké poválečné roky je přinutily zůstat až do konce života v Bulharsku v Plovdivu.

Češi v Plovdivu žili velmi bohatě, udržovali mezi sebou spojení, v českém společenství si pomáhali, sbírali peníze a v nelehkých letech podporovali potřebné. Předsedou Českého spolku byl Chaim Adroke, blízký přítel a spolužák Jana Masaryka, v letech 1936–1939 čestný konzul Československého konzulátu v Plovdivu. Členové spolku se scházeli obvykle v pátek večer v zahradě pivnice „Tichi kat“ naproti centrální pošty a za špatného počasí v restauraci hotelu Molle.

Členy sdružení byli také Anton Tainer, muzikant a dirigent pěveckého sboru u katolického kostela Sv. Ludvíka, Franc Peška, kloboučník, paní Julie Solarová a další. Byli to skromní, pracovití lidé, kteří zde zapustili hluboko kořeny a stali se částí věčného přátelství mezi Bulhary a Čechy. Milovali svůj druhý domov, kde jsou i pohřbeni. My, jejich potomci, se snažíme jejich jménem tuto lásku uchovat.

Anélie Malovaná - Československý klub TGM, Plovdiv

Soudobé České firmy sídlící v Plovdivu

Agrico s.r.o. se nachází v České republice v Třeboni na ulici Rybářská 671.

Je tradičním dodavatelem stájových technologií. Nabízí technologie pro chov prasat, skotu, drůbeže, potřeby pro rybáře v rybochovném hospodářství, komplexní řešení zpracování a skladování obilí, technologie vhodné pro skladování a zpracování kejdy, produkty pro chovatele koní.

Rozsahem vlastní výroby, komplexností sortimentu a kvalitou výrobků patří AGRICO ke špičce evropských firem ve svém oboru.

V Plovdivu má Agrico s.r.o. obchodní zastoupení na ul. Dunav 78.

www.agrico.cz

Euro Sitex s r.o. se nachází v České republice v Příbrami na ulici K podrostu 630.

Euro Sitex s r.o. je předním českým výrobcem a prodejcem průmyslových sít, technických tkanin, perforovaných materiálů, laboratorních sít a strojů a dopravních pásů s mnohaletou tradicí.

Od roku 1997 buduje síť exkluzivních prodejců a dceřiných společností ve východní Evropě. V Bulharsku se sídlo dceřiné společnosti nachází v Plovdivu na ul. Belgrad 14.

www.eurositex.cz

KOOL TRADING, spol. s r.o.

Elitní projektant a výrobce úpravárenských linek a
transportních zařízení

Kool Trading s.r.o. se nachází v České republice v Třešti na ulici Dr. Richtera 47.

Projektuje a vyrábí technologické linky a pásové dopravníky pro kamenoprůmysl.

KOOL BG OOD byla založena jako dceřiná společnost firmy Kool Trading s.r.o., která se věnuje inženýrské, obchodní, výrobní a servisní činnosti v Bulharsku a okolních státech ve stejném oboru, jako mateřská společnost.

V prosinci 2007 společnost koupila velké výrobní závody ve městě Peruštica 20 km od Plovdivu, které jsou postupně opravovány.

Sídlo společnosti je v Plovdivu na ulici Stefan Verkovich 3., 2. poschodí.

www.kool.cz

Lichtgitter CZ spol. s r.o., největší český výrobce ocelových podlahových roštů, se nachází v Horní Suché na severovýchodě České republiky.

Rošty Lichtgitter mají mnohostranné využití a mají široké uplatnění v různých odvětvích průmyslu. Používají se v chemickém průmyslu, elektrárnách a teplárnách, v automobilovém průmyslu, potravinářském průmyslu, parkovacích budovách (garážích), vrtných plošinách, při výstavbě lodí atd.

Lichtgitter OOD, sesterská společnost České firmy stejného jména. se nachází v západním okraji obce Skutare v obchvatu města Plovdiv a asi 3 km od dálnice Trakia.

www.lichtgitter.bg

Rubena a.s. se nachází v České republice v Hradci králové na ulici Akademika Bedrny a vyrábí množství rozmanitých výrobků z technické pryže. Jsou to mimo jiné manžety, stírací kroužky a další typy pryžového těsnění, průchodky, prachovky, krytky, spojovací prvky a další produkty pro automobilový, stavební a elektrotechnický průmysl. RUBENA produkuje také pestrou paletu pryžokovových výrobků a pryžotextilních výrobků. Významná je výroba veloplášťů a veloduší. Rozsáhlý sortiment dotvářejí pryžové povlaky válců a gumárenské směsi.

Rubena Balkan byla založena v roce 1997 jako obchodní zastoupení firmy Rubena a.s. a od r. 2003 je členem holdingu Českých gumovýrobců jako samostatná firma Rubena Balkan s.r.o. spolu s firmami Rubena a.s., Mitas, Buzuluk, Antikor и Sico Rubena.

Rubena Balkan spolupracuje se společnostmi na Bulharském trhu, ale také v Řecku, Turecku a Makedonii v oblasti dopravy, energetiky, zemědělství a chemickém průmyslu.

Zastoupení Rubena Balkan v Plovdivu se nachází na Kuklenské ulici.

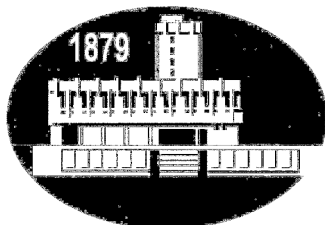
www.rubena-web.com

Zdena Marinová – Československý klub TGM, Plovdiv

Kultura

Národní knihovna Ivana Vazova, Plovdiv

Národní knihovna „Ivana Vazova“ v Plovdivu začala svou prospěšnou národu činnost v prvních letech po osvobození Bulharska. Koncipována vědcem Joakimem Gruevem jako národní knihovna oblasti Východní Rumelie rychle roste a rozvíjí se. Mimořádně důležitý význam mají proto dvě zákonné normy – Zákon o svobodě tisku z roku 1881 a Pravidla národních knihoven v Sofii a Plovdivu z roku 1898.

V bouřlivých letech po osvobození díky úsilí mnoha známých a vzdělaných Bulharů, jakož i celé řady cizinců, se Plovdiv a plovdivský kraj mění od zaostalé turecké provincie na soudobé město buržoazně-liberálního bulharského státu.

Na pozadí rozvíjející se ekonomiky, obchodu, služeb, stavitelství a architektury, rozkvétá i osvěta, vzdělání a kultura. První kulturní institucí v Plovdivu je Národní knihovna a muzeum, založené v roce 1879. Pro formování bohatého knižního dědictví Národní knihovny „Ivana Vazova“ v Plovdivu jsou významné četné objektivní faktory, ale výjimečné místo a roli má osobní příspěvek známých osobností, kulturních činitelů a spisovatelů.

Nejstarší a unikátní fondy, které má Národní knihovna „Ivana Vazova“, jsou knihy s významnou historickou hodnotou - první vydání vědeckých prací významných vědců, archívy známých vědců, kulturních osobností a umělců.

Díky své ceně jsou uloženy ve speciálním režimu a jsou zachovány ve výborném stavu a zůstanou kulturně-historickým dědictvím pro budoucí generace.

Z historických důvodů, jedním z nichž je i omezená kapacita vydávání bulharských knih do konce 19 století, byla cizojazyčná a překladová literatura jejich základní a dominantní částí. V období do roku 1944 je preferována cizojazyčná literatura v originále, která zaujímá více než jednu třetinu celého knihovního fondu (přibližně 200 000 exemplářů).

Spolu s vědeckými pracemi a krásnou literaturou ruských, francouzských, německých a anglických autorů v originále i přeložené, má knihovna i celou řadu vědeckých prací, monografií a učebnic známých českých vědců, pedagogů, tvůrců, osobností obchodního a společenského života. Mnoho jejich vydání je

vytištěno v Bulharsku a jsou to ve své době originální řešení vážných vědeckých a hospodářských problémů s dokázaným vědeckým a praktickým přínosem pro Bulharsko. Mezi nimi v oblasti práva a pedagogiky si připomeňme jména právníků Františka Chytila, Antona Bernkopfa a knížete Rudolfa Turn-Taxise, pedagogů Ludvíka Lukáše, Antona Šourka a Františky Šourkové; historiků Václava Dobruského, Karla a Hermenegilda Škorpilů. V oblasti stavebnictví a architektury výjimečně přispěl městu Plovdivu Josef Schnitter. V oblasti zemědělství jsou široce zastoupeni Češi Václav Stříbrný a jeho syn Věnceslav Václav Stříbrný, profesor Josef Velenovský a Konstantin Bernkopf. Ve sféře

umění je nejvíce zastoupena hudba publikacemi Josefa Caldra, skladatele Františka Švestky a dirigenta Antona Tainera.

Knihy českých autorů se neustále překládají a publikují v bulharštině. Ve fondu knihovny najdeme celou řadu známých klasiků i soudobých autorů prózy a poezie: Jaroslav Hašek, Karel Čapek, Svatopluk Čech, Božena Němcová, Milan Kundera, Jiří Marek, Vladimír Macura, Karel Hynek Mácha, Michal Viewegh a další. V oblasti historické je jméno Konstantin Jireček, jeho knihy známy všem a jsou velmi žádané, knihovna vlastní i knihy Jana Rychlíka, Václava Klause a další.

Vztahy z historické minulosti mezi bulharským a českým národem zůstávají i v současnosti tradičně přátelské, plné porozumění a spolupráce ve slovanském duchu. To dokazuje i kulturní výměna mezi oběma státy. Existuje značné množství literatury i ve fondu Národní knihovny „Ivana Vazova“.

V dějinách knihovny jsou zapsána jména ředitelů: Alexandr Bašmakov, Ilia Jovčev, Stefan Botev, nejdéle vykonávající funkci ředitele (30 let) Boris Diakovič. Z nové doby Ivan Radoslavov, Dimitr Cončev, Maria Sirakova, Stojan Indžev, Johan Lautliev a současný ředitel Radka Koleva.

O to, že se knihovna stala současnou moderní knihovnou evropského typu, známým kulturním a informačním ústavem ve městě i státu se zasloužilo několik pokolení knihovníků, kteří pro to vynaložili mnoho sil, novátorství a umění. V posledních letech je to kolem 100 osob s vysokou profesionální kvalifikací, jazykovou a počítačovou přípravou, uměním pracovat v kolektivu a komunikovat se čtenáři i společnostmi.

Přesídlení knihovny do nové budovy v roce 1974 umožnilo zlepšit a zmodernizovat strukturu a organizaci práce, začít s novými funkcemi a typy práce odpovídající rostoucím společenským potřebám. Knihovna se stala emblematickou pro město Plovdiv institucí, představující spolu s knihovnou „Svatí Cyril a Metoděj“ v Sofii literaturu a knihovnictví v Bulharsku.

Národní knihovna „Ivan Vazov“ má nyní velký a působivý co se týče objemu a kvality fond čítající 1 410 000 knihovních jednotek, má více než 15 000 čtenářů a půjčuje asi 360 000 knih. Každý rok registruje 150 000 návštěv dětí a dospělých různého vzdělání a profesí, specialistů nejrůznějších vědeckých oblastí. Téměř polovina z nich jsou žáci a studenti. Knihovna má 10 specializovaných čtáren, prostorné sály pro půjčování knih domů, pracuje 12 hodin denně, 7 dní v týdnu.

Existence více než 120 počítačových pracovních a čtenářských míst v knihovně jí dovoluje nabízet moderní služby a zajišťuje rovnocenný přístup k veřejným, vědeckým a kulturním informacím všem skupinám obyvatel.

Knihovna je dlouhá léta centrem expertně-konzultantské pomoci a kvalifikace knihovníků z plovdivského kraje.

V letech po společensko-politických proměnách v Bulharsku se knihovna účastní celé řady bulharských a evropských programů a projektů, které pomáhají jejímu utvrzování a nosí jí zasloužené uznání.

Slavka Šopova – Národní knihovna Ivan Vazov v Plovdivu

Státní archiv v Plovdivu a dokumenty, odrážející aktivity Čechů v kosmopolitním městě

Od starověku je Plovdiv velkým obchodním, administrativním a kulturním centrem. Město vždy bylo na vedoucím místě v celostátních procesech, které řešily osud vlasti. V různých obdobích historického vývoje země se zde vždy nacházely možnosti

projevit se osobnosti, které zanechaly trvalé stopy v paměti města.

To jsou faktory, které určují základní směry v činnosti Státního archivu – Plovdiv, který je určen chránit dokumentární paměť města a regionu. Podle oficiálních údajů je archiv v Plovdivu založen v létě roku 1952. Ve skutečnosti toto datum ukazuje úspěšný konec jedné dlouhotrvající akce ke spasení dokumentárního dědictví, která začala v roce 1882.

Téměř šest desetiletí Státní archiv – Plovdiv vykonává svoji ušlechtilou práci. Za tuto dobu jsou zde shromážděny miliony dokumentů, seskupeny ve více než 4000 fondech. Nahromaděn je ohromný informační masiv, který objasňuje každou jednu oblast mnohostranného městského života. Ne náhodou je archiv v Plovdivu podle statistických údajů druhým největším archivem v Bulharsku. Toto místo potvrzují i specialisté pracující v archivu, kteří v letech jeho existence připravili 60 nejrůznějších publikací (sborníky, alba, katalogy dokumentů) a podle jejichž scénářů a s jejich účastí je natočeno téměř 80 dokumentárních filmů.

Díky velkému množství shromážděného dokumentárního materiálu a jeho podrobnému studiu, můžeme dnes zodpovědět řadu dosud nerozřešených otázek. Právě tyto

dokumenty otevřely dveře k tajemství takzvaného etnického Plovdivského modelu, který spojuje obyvatelstvo kosmopolitního města.

A opět dokumenty ukazují na nejvýznamnější obyvatele Plovdivu. Na jednom z vedoucích míst je mezi nimi Josef Schnitter, který vytvořil první územní plán města Plovdivu a projektoval stavby, které dnes patří k symbolům města. Proto se ve Státním archivu – Plovdiv kompletuje osobní fond „Josef Schnitter“, obsahující nad 100 dokumentů, seskupených v 74 archivních jednotkách.

Kompletovány jsou také následující osobní fondy

* Václav Velebný, fotograf v Plovdivu od roku 1898 do roku 1931.

* Ladi Vaník, vynálezce, technik, konstruktér strojů, vlastník textilního závodu.

* Josef Putík z okresu Mnichovo Hradiště. Pracoval jako výrobce salámů v Plovdivu od roku 1929 do roku 1947.

Schnitterovým jménem vlastně začíná jeden velký seznam dokumentů ve Státním archivu – Plovdiv, který poskytuje informace o Čechách, kteří pracovali v Plovdivu.

* Franz Švestka, zakončil konzervatoř v Hradci Králové a zemřel jako 33. letý hudebník v Plovdivu v únoru roku 1883, přesto ale uspěl se zapsat do dějin jako autor první bulharské čtverylky. V roce 1881 se objevil jeho zpěvník "Balgarska kytka" s kousky pro dechové kapely.

* Josef Dušek (1845 – 1913) z Dolní Dobrouče. Horlivý badatel v bulharské národní hudbě (1882 – 1886). Sestavil "Věvec bulharských národních písní", je autorem zpěvníků "Balkanski popevki" (bulharský sborník), "Mladi momci" (pochody na bulharské motivy).

* Umělci Jan Mrkvička a Cesar Drog – oba učitelé kreslení v chlapeckém státním gymnáziu a dívčím gymnáziu, potom se oba stali učiteli ve Státní výtvarné škole – Sofie. Shodou okolností podobná jména mají i jejich tvorby, například Trh v Plovdivu.

* Hugo Mrvík, kapelník v Plovdivu od roku 1879 do roku 1892.

Následuje ještě dvacet jmen učitelů, muzikantů, architektů, inženýrů a ekonomů. Musí se připomenout i známý slavista Ludvík Kuba (jsou zachovány jeho originální dopisy), Vladimír Sýs, žurnalista z Prahy, který prostřednictvím novin Národní listy sbírá pomoc pro strádané při zemětřesení v roce 1928. Díky tomuto daru je v Plovdivu postaven Dům umění a tisku, který je dlouhé roky kulturním centrem města.

Stovky dokumentů o Češích se nalézají i v archivních fondech nejrůznějších institucí – Okresního soudu v Plovdivu, Plovdivského městského výboru, Plovdivské obchodně-průmyslové komory, Státního chlapeckého gymnázia – Plovdiv, Dívčího gymnázia – Plovdiv, Zemědělské školy v Sadovu a mnoha jiných.

Vladimír Balčev - Státní archiv Plovdiv

Sašo Sladura, syn hraběnky Ekateriny Enders, v plovdivských vzpomínkách

Jedním z nových přírůstků ve Státním archivu Plovdiv je osobní fond hudebníka Alexandra Georgieva Nikolova . Fond byl přijat 2. listopadu 2002 jako dar od Marie Nestorové-Palikarové.

Alexandr Nikolov, v Plovdivu známý jako Sašo Sladura je jednou z legendárních osobností města. Vyprávějí a vyprávěly se o něm nejrůznější příběhy, dříve i dnes se o něm šíří nejrůznější fámy. A nedala se oddělit pravda od výmyslů, protože chyběly oficiální dokumenty. Bohužel ani nový hudebníkův osobní archivní fond téměř nevyjasňuje základní

fakta a události. Nejceněnější jsou v něm originální fotografie (celkem 392), které dokumentují jeho tvůrčí vystoupení, odhalují rozsah jeho profesionálních vztahů a prostředí, ve kterém se projevoval a spolu s tím dokumentují jednotlivé momenty z jeho života. Mezi fotografiemi je i mnoho portrétů krásných žen a tento fakt potvrzuje fámy o jeho intimním životě, které zvyšují Sladurovu popularitu

Co je nepopiratelné? Matka Alexandra Georgieva Nikolova je Češka. Známa je jako hraběnka Ekaterina Enders. Z matčiny strany pochází z rodu baronesy von Beren. Jeho otcem je Georgi Nikolov, známý jako dlouholetý správce zahrady Car Simeon v Plovdivu. Georgi Nikolov vystudoval v Čechách zahradní architekturu a tam jej spojil osud s hraběnkou Endersovou. Zdá se, že se tak stalo na zámku u města Mělníka, kde otec Ekateriny Endersové spravoval jmění knížete Lobkovice.

Alexandr Nikolov se narodil podle některých zdrojů 19. listopadu 1915 v Plevenu a podle jiných až 3. května 1918. Ani jedno z těchto dat ale není potvrzeno matrikou v Plevenu. Předpokládá se, že tehdy Nikolov dělal park Kajlaka. Základní školu navštěvoval Alexandr Nikolov v Mělníce. Podle příbuzných tehdy jeho otec pracoval v Jižní Americe. Rodina přijíždí do Plovdivu kolem roku 1930. Malý Sašo si rychle zvyká na bulharský jazyk a nachází si mnoho přátel. Nejdříve navštěvuje italskou školu Vittoria Alfieriho a potom studuje na francouzské chlapecké škole Svatý Augustin. Po jejím dokončení se dostává na Pražskou konzervatoř. Mladík rychle dokazuje svůj talent a je pozván jako houslista do Pražského symfonického orchestru. Okupace Čech hitlerovými vojsky nutí Alexandra Nikolova k návratu do Bulharska.

Po odchodu z Čech Nikolov začíná pracovat v Carském symfonickém orchestru v Sofii s dirigentem Sašou Popovem. Později je sólovým houslistou v prvních klasických jazzových orchestrech v Bulharsku – Jazz Ovčarov, založený v r. 1942 Asenem Ovčarovem, kde je v té době zpěvačkou Lea

Ivanova. Je sólistou skupiny Optimisté vedené Božidarem Sakelarovem. Později Nikolov zakládá svůj vlastní jazzový orchestr, se kterým hraje ve většině velkých restaurací v Bulharsku.

Alexandr Nikolov se stal známý pod přezdívkou Sašo Sladura a je jedním z nejznámějších bohémů v Plovdivu a v Sofii v polovině 20. století. Alexandr Nikolov je mnohostranně talentovaný – mimo to, že je známým houslovým virtuózem a vynikajícím interpretem francouzských šansonů v té době, píše i básně a romány, které sám ilustruje (ve fondu jsou jejich rukopisy), kreslí karikatury a s lehkostí píše a vypráví vtipy, ve kterých tehdejší vládci vidí sami sebe. Umí výborně několik jazyků. V letech 1940-1946 pracuje jako houslista – dirigent v tehdy nejmodernějších restauracích – v restauraci Balgarija v Sofii, Revue Casino v Sofii, v baru Imperiál v Sofii, v baru Etoile, Kaiser baru, baru Nevada a Astoria v Mořském kasinu v Burgasu. V letech 1951-1952 je dirigentem v Klubu kulturních tvůrců v Sofii; v r. 1957 je sólistou orchestru Státního satirického divadla v Sofii. Má i potvrzení, že pracoval u Balkanturistu Varna v orchestru na Zlatých pískách.

Odsouzen za ideologickou diverzi Sašo Sladura se hájí vtipy i v soudním sále v r. 1957, kdy byl obviněn že demonstruje svobodomyslnost a má negativní vliv na mládež. V r. 1961 je znovu zadržen za vyprávění politických vtipů a poslán do tábora Slančev Briag v Lovči, kde je zavražděn 26. září 1960.

Vladimír Balčev - Státní Archiv Plovdiv

Školství

Studenti z Československa studující v Plovdivu do r. 1993

První skupina slovenských studentů přijela studovat zemědělství na Vysoké škole zemědělské „Vasila Kolarova“ v Plovdivu v roce 1951.

Do roku 1970 studuje ročně zemědělství na této škole

jeden student ze Slovenska. Po roce 1971 se zvyšuje počet studentů - ročně zde studuje 6 – 10 lidí. Nejvíce studentů je ze Slovenska, ale studují zde

i Češi. Mimo Vysoké školy zemědělské „Vasila Kolarova“ v Plovdivu, studují Slováci a Češi i na Vysoké škole potravinářské technologie a na lékařské univerzitě.

Po roce 1989 je výměna studentů mezi Bulharskou republikou a Československem ukončena. Poslední tři studenti zapsáni v r. 1989 dokončili studium na Vysoké škole zemědělské „Vasila Kolarova“ v Plovdivu v roce 1993.

Celkem v těchto letech studovalo v Plovdivu 119 studentů z Československa.

Pavol Bořanský – Agrární univerzita Plovdiv

Bohemistika v Plovdivské univerzitě „Pajsij Chilendarski”

Specializace Slovanšká filologie s profilem Český jazyk a literatura je otevřena v roce 1978 jako magisterský program s pětiletou výukou, nabízející dvě rovnocenné kvalifikace – bohemistickou a bulharistickou. Tehdy poprvé mimo Univerzitu v Sofii, ale s podporou kolegů ze Sofie, vzniká první akademické slavistické centrum v Plovdivské univerzitě „Pajsij Chilendarski”. Později jsou otevřeny ještě dva profily: polský a srbochorvatský (dnes srbský a chorvatský).

Prvním vedoucím katedry slovanšké filologie, založené v roce 2000, je zvolen docent doktor Ivan Čobanov a od roku 2003 do současnosti – docent doktor Žoržeta Čolakova (s přerušením v letech 2008 - 2010, kdy je jejím vedoucím docent doktor Darina Dončeva).

Úspěšný rozvoj specializace Český jazyk a literatura je zajištěn ještě od jejího vzniku účastí známých vědců, jako jsou profesor doktor filozofických věd Svetomir Ivančev, docent doktor Veličko Todorov, docent Janko Bačvarov ze Sofijské univerzity „Svatý Kliment Ochridský” a profesor doktor filozofických věd Ivan Kucarov, v letech 2003 – 2010 rektor Plovdivské univerzity „Pajsij Chilendarski”. Prvními vyučujícími praktického českého jazyka spolu s přednášejícím tuto základní disciplínu docentem Jankem Bačvarovem, jsou Ludmil Janev, Ute Janeva, Ginka Karabelova a Vasil Samokovliev a českou literaturu přednáší docent doktor Veličko Todorov. Určitou dobu přednášky české literatury vede i profesor doktor filozofických věd Ivan Pavlov ze Sofijské univerzity.

Prvním vyučujícím, absolventem plovdivské bohemistiky, je docent doktor Žoržeta Čolakova, přijatá jako asistent pro českou literaturu v roce 1984. Od této chvíle se

postupně mění složení pedagogů, kteří přednášejí český jazyk a literaturu – přichází nové pokolení, které svou prací důstojně navazuje na plodný základ postavený sofijskými vyučujícími. Dnes vyučuje český jazyk hlavní asistent doktor Borislav Borisov, hlavní asistent doktor Ginka Bakardžieva (v momentě lektor bulharského jazyka na Karlově univerzitě), hlavní asistent Katerina Tomova a asistent Maria Mustakova (rodilý mluvčí). Českou literaturu – mimo docent doktora Žoržety Čolakové přednáší ještě hlavní asistent doktor Tanja Madžarova.

Plovdivská bohemistika velmi silně rozvíjí profesionální kontakty s mnoha českými univerzitami – Karlovou Univerzitou v Praze, Masarykovou univerzitou v Brně,

Univerzitou Pardubice, univerzitami v Olomouci, Ostravě a Českých Budějovicích, spolupracuje s různými výzkumnými ústavu Akademie

věd (ústavem Českého jazyka, České a světové literatury, Slavistiky). V posledních letech vznikla i produktivní spolupráce s francouzskou bohemistikou. Mezinárodní vztahy zahrnují nejen výměnu vyučujících a studentů, ale i účast na vědeckých konferencích a specializovaných vydáních. Hostujícími vyučujícími plovdivské bohemistiky byli profesor Petr Vorel, profesor Vladimír Křivánek, profesor Pavel Janoušek, profesor Hana Gladková, profesor Marie Krčmová, profesor Xavier Galmiš, doktor Pavel a doktor Elena Krejčovi

a další. Důležité je, že díky růstu mezinárodních kontaktů a podepisování nových smluv mezi univerzitami, má každý student, který odpovídá zákonným požadavkům, možnost studovat jeden semestr na české univerzitě.

Od roku 2003 jsou z iniciativy katedry organizovány každoroční mezinárodní slavistické konference, kterých se účastní významní bulharští a cizí vědci – bohemisté. Spolu s nimi se každé dva roky konají i národní setkání bohemistů v Bulharsku, které jsou doprovázeny studentskou vědeckou konferencí. Důležitou iniciativou katedry je každoroční konkurz uměleckého překladu, jehož výsledky se vyhlašují 24. května – Den slovanské písemnosti a bulharské kultury. Vyučující pomáhají s vydáváním dobrých studentských prací v literárních periodikách nebo prostřednictvím fakultních vydavatelských projektů. Jedním z prestižních časopisů, kterého se studenti účastní nejen jako překladatelé, ale i jako členové redakční rady, jsou Slované dialogy, založené v roce 2004 iniciativou docent doktora Žoržety Čolákové. Jeho poslední číslo je zasvěceno českému jazyku, literatuře a kultuře. Premiéry, která se konala 11. května tohoto roku, se zúčastnili studenti bohemisté naší univerzity a studenti bulharisté z Univerzity v Pardubicích.

Svědectvím o úspěšném rozvoji plovdivské bohemistiky je i fakt, že od svého založení dodnes je nejžádanější slavistickou specializací. Každý rok je přijímáno 30 studentů, část z nich bohemistiku nedokončí, ale to dokazuje vysoké akademické požadavky kladené na ně vyučujícími. Bohemistika je jednou z prestižních specializací filozofické fakulty, především díky profesionální kompetenci kolektivu vyučujících a ambici spojit zkušenost minulých pokolení s nejnovějšími trendy v rozvoji Evropského vzdělávání.

Žoržeta Čolakova - Univerzita Pajsij Chilendarski v Plovdivu

Slovanské dialogy

Časopis *Slovanské dialogy* (bul. *Slavjanski dialozi*) je časopis určený slovanským jazykům, literatuře a kultuře, vychází od roku 2004 a je vydáván Filologickou fakultou Plovdivské univerzity Paisij Chilendarsky. Některá z čísel jsou navíc tematická – např. pro český avantgardismus, pro ruský jazyk, literaturu a kulturu, tzv. „ruské“ číslo atd. Letos vyšlo dvojité 10. – 11. číslo, věnované českému jazyku, literatuře a kultuře. Obsah časopisu je rozčleněn do těchto částí: *Prameny* – rubrika nabízí překlady a články z děl nejvýznamnějších osob v oblasti slavistiky; *Debuty* – první vědecké kroky studentů a doktorandů o slovanských jazycích, literaturách a kulturách; *Vědecká bádání* – články vědců věnované výročím zasloužilých a významných osobností; *Kulturní dějiny* – články o osobnostech s velkým významem v oblasti slovanské filologie nebo rozhovory s nimi; *Jazykověda a Literární věda* – nová vědecká slavistická bádání; *Nové překlady* – překlady básní, povídek a jiných uměleckých textů publikované poprvé; *Polička* – recenze o nových knihách, příručkách, slovnících časopisech a dalších vydáních z oblasti slavistiky; *Kronika* – publikace o událostech spojených se slovanskou tematikou.

Borislav Borisov - Univerzita Pajsij Chilendarski v Plovdivu

Studenti Univerzity Pardubice v Plovdivu

Pojednání o studiu v Bulharsku

Náš příjezd do Plovdivu doprovázelo studené únorové počasí, které nám razantně demonstrovalo, že Bulharsko neleží na dalekém jihu, nýbrž někde v podobných klimatických podmínkách, které panují v české kotlině. První kontakt s bulharskou subkulturou s názvem „čalga“ jsem pocítil na vlastní uši na plovdivském autobusovém nádraží. Okolo sedící babičky a dědečkové byli zřejmě na decibely orientálně znějící směsice folku a diska zvyklí, já jsem ale netrpělivě očekával příjezd Bobiho, který nás měl z pulzujícího severního nádraží vysvobodit.

Borislav (Bobi), který přednáší bohemistiku na plovdivské univerzitě, se nás se zájmem vyptává na cestu a na první dojmy z kulturního centra Thrákie, historií prodchnutého města Plovdivu. Po chvíli přijíždíme na koleje. My, kteří jsme byli připraveni na nejhorší, totiž na společné turecké záchody pro celé patro, jsme si oddychli, když nám byl přidělen sympaticky se tvářící třílůžkový pokoj s vlastní koupelnou. Po vyřízení všech potřebných dokumentů na kolejích a na univerzitě jsme se stali plnoprávními posluchači místní univerzity. Vzápětí jsme se mohli vrhnout na dobrodružné poznávání balkánských reálií. Začali jsme hned vedle přes ulici v podniku, na jehož název si už sice nevzpomínám, ale moc dobře si pamatuji partičku starších pánů, kteří zde vysedávali od rána do večera. Velice snadno jsem se seznámil s chlapíkem jménem Mitko, který páčil rakiji snad ze všeho, co rostlo na jeho zahrádce za městem. Obzvláštním apetittem disponovala jeho pomerančová kořalka, na kterou byl zvlášť hrdý.

Samozřejmě nejčastější aktivitou byla jízda na univerzitu tamějšími prostředky MHD. Našince překvapí skutečnost, že v Plovdivu se jízdné platí přímo v autobuse výběrčímu a nějaké označování jízdenky se zde nepraktikuje. Nepočítejte také s žádným jízdním řádem, kdo chce někam jet, zkrátka si musí počkat. A kdo čekat nechce, může si vzít třeba taxi, které je v Bulharsku velice levné, tedy pokud se zrovna nenecháte okrást. Budova naší fakulty byla nově zrekonstruovaná a působila velice sympatickým dojmem. Zpočátku jsme se sice ztráceli v jejích chodbičkách a zákoutích, ale později jsme se zde cítili jako doma.

Neodmyslitelným zpestřením našeho studijního pobytu bylo cestování po dalších zajímavých koutech Bulharska. Kromě Sofie jmenujme Veliko Tarnovo – centrum tzv. druhého bulharského carství, Rilský a Bačkovský klášter, černomořské přístavy Burgas a Varna, nedotčené planiny Pirinu či bohem zapomenuté Domljanské jezero nedaleko lázeňského městečka Banja. Domljanské jezero je pro turistu s dobrodružným apetitem obzvláště zajímavé, neboť je prakticky nemožné jej dosáhnout vlakem či autobusem. Člověk se zde musí uchýlit k alternativním způsobům putování, tedy stopnout si domorodce, který je ochoten jej přes tankodrom zvaný silnice alespoň přiblížit k cíli. Po výše zmíněných útrapách se však dostaví pocit příjemného zadostiučinění. Křišťálově čistá vodní plocha obklopená zelenými kopci, zpoza nichž se tyčí mohutné štíty pohoří Stará Planina. Na kopcích se pasou kozy a ovce a pastýř v otrhaných kalhotách jen nevěřicně zírá na ty individua odněkud z Čech, kteří se v té mrazivě ledové vodě koupají.

Veliko Tarnovo si zamiluje snad každý. Milovník historie a architektury si zde přijde na své. Kromě středověkých pozůstatků slavných dob carství, zde nalezne i domy a stavby v typicky obrozenském stylu, jaké lze spatřit v Plovdivu nebo Koprivstici. Město je také centrem kultury a vzdělání. Na tamní univerzitě je možno potkat nespočet

zahraničních studentů různých výměnných programů. S přispěním pěkné porce turistů se z Tarnova stává otevřené město, které pohlcuje stále větší davy zahraničních i domácích návštěvníků. Jako první se tomuto fenoménu přizpůsobili místní taxikáři, na jejichž zpětných zrcátkách se sice pohupují růžence a jiné křesťanské symboly, ale příkázání „nepokradeš“ je jim zcela cizí. Na trase Veliko Tarnovo – Plovdiv se také projíždí přes průsmyk Šípka, kde za rusko – turecké války v letech 1877-78 bojovali také bulharské jednotky. Příjezd do Thrácké nížiny a do rušného Plovdivu však donutí rychle zapomenout na romantické představy z dob osvobození Bulharska z pod tureckého jha.

Na začátku naší plovdivské mise jsme byli značně limitováni počasím, které nějaké výraznější aktivity nedovolilo. Bylo nasnadě se tedy kromě studia zaměřit i na společenský život Plovdivu. Někteří navštívili tamější divadlo nebo kina, jiní si zpříjemňovali večery dobrým jídlem, vínem a hudbou. Kromě všudypřítomných diskoték je zde možno najít i jiné kluby, zaměřené spíše na rockovou hudbu. Pro opravdové gurmány i Plovdiv nabízí balkánskou dechovku a skupiny, které reprodukuje bulharský folk v novém kabátě. S přicházejícím jarem se začíná v Thrákii razantně oteplovat. Pojmu Thrákie jsem použil záměrně, neboť jsem narazil na člověka, který o sobě ve značně pokročilém stádiu opilosti tvrdil, že není ani Slovan ani Bulhar, nýbrž že je Thrák. Nejprve jsem nevěřil svým uším, ale později mě osvětila prozřetelnost a uvědomil jsem si, že i u nás v Čechách vlastně žije pár Keltů.

Někdy bylo zkrátka zapotřebí si trošku zasportovat, co zábavnějšího se mohlo naskytnout, než fotbálek s Turky. Následné zdravotní trable mně umožnili seznámit se blíže s bulharským zdravotnictvím. To je rozděleno na sféru soukromou a státní. Je zřejmé, která z nich poskytuje kvalitnější služby, ovšem placení na soukromých klinikách je pro studenta opravdu nákladné. Není proto divu, že se

rozhodne vyzkoušet i druhou variantu. Vojenská nemocnice v Plovdivu podle mého názoru vypadá stejně jako před třiceti lety za vlády Todora Živkova. Je pravda, že lékaři jsou vcelku příjemní, někteří dokonce studovali v Praze, jejich přátelská a veselá nátura měla zřejmě nahradit naprostý nedostatek moderních lékařských zařízení. Nezbude tedy, než si počkat, až pan doktor na psacím stroji nařuká lékařskou zprávu a rychle pryč.

Jarní Plovdiv hraje opravdu všemi barvami. Ideálním místem pro piknik mezi stromy byl park u vodního kanálu, který se nacházel nedaleko kolejí. Po hladině se prohánějí kanoe, kajaky a jiná plavidla. Na trávníku nedaleko nás se baví místní výrostci ze školy odnaproti, kteří mají zřejmě polední přestávku. Na silnici na kraji parku projíždí troubící automobily, které vezou vyfintěné abiturientky v extravagantních šatech. Děvčata si dávají hodně záležet na tom, aby celé město o jejich zkoušce z dospělosti vědělo. Blížil se i náš zkouškový cyklus, ovšem napsat pár esejů a úspěšně se vypořádat se zkouškou z meziválečné bulharské literatury nebyl větší problém. Stačilo vyřídít všechnu byrokracii na univerzitě a na kolejích, a mohli jsme se pomalu soustředit na odjezd. Někteří z nás odjeli k moři za prací, ostatní opouštěli Bulharsko nadobro. A stejně tak někteří si Bulharsko zamilovali, jiní se zapřísáhli, že zde byli naposledy.

Jakub Mikulecký – Univerzita Pardubice

Seznámení s Plovdivem

Naše cesta vedla do druhého největšího města Plovdiv. Byla velmi dlouhá, ale nebylo tak obtížné jí zvládnout. Jela jsem s velkým nadšením a zároveň s obavami, jak se přizpůsobím tamějšímu životu. Při cestě do Plovdivu jsme zastavili v hlavním městě Sofia a měli jsme hodinovou

přestávku. Shodou okolností jsme jeli v autobusu, ve kterém s námi cestoval i jeden Bulhar, který hovořil česky. Začal nám popisovat město Plovdiv. Jeho povídání bylo velmi kladné a proto moje nadšení stále vzrůstalo.

Naše bulharská kamarádka nám hned při příjezdu darovala náramek, který nese jméno Martenica. Tento náramek si lidé vzájemně darují v celé zemi. Jsou to červenobílé provázky spletené z vlněné příze. Připichují se na oděv nebo se nosí jako náramek a sundat je podle tradice smějí, teprve až člověk zahlédne čápa. Martenica je dárek, jimž obdarovanému nebo obdarované přejeme zdraví a zároveň oslavujeme příchod jara. Tradičně se Martenica chápe jako symbol plodnosti, proto ji lidé někdy uvazují na tělo mladých zvířat nebo kolem větví ovocných stromů. Byla jsem velmi překvapena, jak se tato tradice dodržuje. Neviděla jsem člověka, který by neměl žádný náramek či ozdabu na oděvu. Dokonce i místním psům uvazují lidé tyto provázky.

Hned druhý den jsme chtěli navštívit místní památky, kterých se nachází v centru mnoho. Naše cesta začala návštěvou Džumaja Džamija, jež byla postavena ve 14. století, za vlády Murada II.(1359-85), a která je jednou z 53 mešit v Plovdivu postavených Turky během pěti století jejich nadvlády nad městem. Stavba je velmi imponující svými silnými, vysokými zdmi a minaretem dosahujícím výšky 25 metrů. Dále jsme pokračovali cestou po starém městě, které se nachází hned za Džumaja Džamija. Procházka to byla velice příjemná. Po cestě je stále co na obdiv. Jako první kostel Panny Marie, dále Galerie výtvarného umění, Apteka Hipokrat. V domě č. 18 dům Zlatju Bojadžijeva sídlí galerie věnovaná Zlatju Bojadžijevovi, talentovanému modernímu malíři, jehož pověst pošramotilo jeho někdejší zalíbení v komunistické straně. O dvoje dveře dále jsme uviděly Muzeum ikon. Poté jsme se dostaly ke kostelu sv. Konstantina a sv. Eleny, který je nejstarším křesťanským kostelem v Plovdivu a k mnoha dalším památkám. Chtěla bych zmínit

zejména Amfiteátr, úžasnou architektonickou památku z dob antiky. Divadlo dal v 2. století vybudovat císař Marcus Aurélius a pojme 3000 diváků. Dodnes se zde hrají představení s klasickým repertoárem a konají se tu koncerty a to po tři měsíce v roce. V květnu, červnu a září. Nalezneme i nádherný výhled na pohoří Rodopy. Myslím, že tuto památku by si neměl nikdo nechat uniknout. Trasu jsme absolvovali bohužel v době, kdy nebylo příznivé počasí. Proto se velmi těším na další procházku za slunečného dne.

Při zpáteční cestě doporučuji navštívit některou z mnoha kaváren nebo restaurací se zahrádkami, které jsou doslova rozesety po celém centru města. Příjemné posezení můžete najít i v parku Cara Simeona, který tvoří hranici náměstí. Park je populární mezi mileneckými dvojicemi, lemuje ho udržované stromořadí a najdeme tu mnoho laviček k odpočinku, ale i přes jejich početnost jsem měla problém najít volné místo. Při procházení jsem narazila na příjemnou restauraci, která byla přímo v parku.

Měli jsem štěstí, že hned z kraje našeho pobytu zde probíhal svátek Osvobození od osmanské nadvlády. Tento svátek se slaví v Plovdivu na jednom z pahorků, kde se nachází mohutná socha sovětského vojáka, kterého obyvatelé Plovdivu přezdívací Aljoša. Toto místo se leží blízko centra města a nedá se přehlédnout. Na vrcholku je také pomník osvobození, u kterého pronáší řeč starosta města či představitelé vlády. Slavnost obvykle začíná citováním básně od Ivana Vazova.

Pár řádků bych chtěla věnovat své subjektivní charakteristice Bulharů. Všichni lidé, se kterými jsme se zatím v Bulharsku setkaly, na nás zapůsobily příjemně. Podle mého názoru jsou Bulhaři vesměs milým, zdvořilým, laskavým a pohostinným národem. Pokaždé, když jsme si nevěděli rady nebo potřebovali s něčím pomoci nás překvapila ochota lidí, kteří podali pomocnou ruku a věnovali nám spoustu svého času. Dokonce se přihodilo, že vzali vlastní telefon a neváhali

zatelefonovat známému, když sami nevěděli a zeptat se na danou situaci. Řekla bych, že jsou Bulhaři mnohem přátelštější a upřímnější než Češi. Také jsem postřehla, jak jsou vlastenecky založeným národem, hrdý na své tradice a kořeny, což se o českém národu úplně tak říct nedá....

Romana Víšková - Univerzita Pardubice

Studijní pobyt v Plovdivu

Před několika týdny jsem vyrazila na svůj semestrální studijní pobyt do Bulharska. Cestovala jsem autem i s rodinou, která chtěla poznat město, kde budu pobývat několik měsíců. Měli jsme podrobně zpracovaný itinerář, zajištěné tranzitní noclehy, sama jsem se seznamovala se všemi náležitostmi, potřebnými k této daleké cestě. Ve velkém předstihu jsem sháněla informace zvláště o mé cílové destinaci, o Plovdivu. Ptala jsem se přátel, kteří tento pobyt absolvovali v minulých letech, pročítala jsem různé průvodce i stránky na internetu. Cesta proběhla bez problémů, do cíle jsme dorazili podle plánu a prvním seznámením s Plovdivem se stala večerní procházka. Vzhledem k chladnému počasí byly ulice liduprázdné, centrum města krásně osvětlené.

Plovdiv je druhým největším městem v Bulharsku. Je zároveň jedním z nejstarších měst Evropy, je současněkem Tróje, je starší než Řím, Atény a Konstantinopol. Z města však dýchá nejen historie, ale i mládí, neboť je Plovdiv i univerzitním, kulturním a sportovním městem.

Hned na první procházce jsme se setkali se stopami bohaté historie, od osídlení Thráky přes římské období, staletí osmanské nadvlády až k časům národního obrození v 18. a 19. století. Nejdříve jsme se pohybovali v centru města,

obdivovali jsme obrozeneckou architekturu, hlavní náměstí Centralen s přilehlým parkem cara Simeona i velké množství římských vykopávek. Po bulváru Alexandra I. jsme se dostali na náměstí Džumaja, kde se nacházejí ruiny římského stadionu, socha Filipa II. a krásná mešita Džumaja Džamija ze 14. století. Poté jsme procházeli Starý Plovdiv, mezi jehož nejkrásnější památky patří kostel Panny Marie, Apteka Hipokrat, Muzeum ikon, kostel sv. Konstantina a sv. Eleny, nádherné Etnografické muzeum a mnoho kouzelných starých domů s typickým architektonickým prvkem – rozšířeným patrem. Navštívili jsme též římské divadlo, které bylo postaveno ve 2. století za vlády Marka Aurélie, a je snad nejlépe zachovalou římskou památkou v Bulharsku. Na nejvyšším místě části Starý Plovdiv jsme prošli trosky citadely na Nebet Tepe a kochali jsme se pěkným výhledem na celé město.

Bulharsko slaví každý rok 1. března svátek jara, nazývaný Baba Marta. V tento den se Bulhaři navzájem obdarovávají červeno-bílými pentličkami, zvanými martenice, které mají přinášet štěstí. Podle tradice je lidé mohou sundat teprve tehdy, až zahlédnou čápa. Já i celá má rodina jsme byli obdarováni také. Ač jsem o tomto zvyku věděla ještě před příjezdem do Bulharska, byla jsem překvapená, v jak velkém rozsahu se svátek slaví. Ve městě jsem neviděla člověka, který by neměl žádný náramek či ozdabu na oděvu.

Brzy po příjezdu jsem se setkala s bulharskou kamarádkou, která mi věnovala spoustu času a ochotně mi pomohla s ubytováním. To mě nadchlo, neboť jsem dostala krásný pokoj na nově zrekonstruovaných kolejích. Stejně jako kolegyně, která mi pomáhala se vším vyřizováním na začátku pobytu, na mě příjemně zapůsobili i ostatní Bulhaři, s nimiž jsem se zatím setkala. Podle mého názoru jsou Bulhaři velmi laskaví, milí, zdvořilí a velkorysí lidé. Vždy, když jsem potřebovala s něčím pomoci, byla jsem překvapena velkou ochotou a štedrostí Bulharů. Myslím rovněž, že jsou Bulhaři

silným a velmi hrdým národem, milujícím svou zemi. Mohu říci, že se sama v českém prostředí s tak výrazným vlastenectvím nesetkávám. Bulhaři jsou také velmi pohostinní a podle mě jsou přátelštější a upřímnější než Češi. Nejednou mne příjemně překvapila jejich snaha komunikovat a domluvit se, jejich nepředpojatost vůči cizincům i úsilí, vynaložené k tomu, aby se dozvěděli něco nového z jiného prostředí, jiné kultury a mentality a přiblížili mi a vysvětlili naopak tu svou.

Z pobytu jsem zatím nadšená a doufám, že v průběhu času, který zde strávím, poznám Bulharsko a jeho obyvatele co nejlépe.

Lucie Schwarzová - Univerzita Pardubice

Krajané

Miroslav Příbyl – osobnost krajané obce v Bulharsku

Jeho jméno je těsně spjato s historií našeho spolku – Československého klubu T. G. Masaryka v Bulharsku, v jehož čele stál více než 50 let a patřil mezi nejznámější osobnosti krajané komunity ve světě.

Samotné počátky sdružení Čechů a Slováků v Bulharsku sahají do roku 1892, kdy byl založen v Sofii první spolek Čech. Po osvobození Bulharska z osmanské proby, totiž přichází řada našich krajanů, aby pomohli při obnově a rozvoji mladého státu téměř ve všech oblastech. Potřeba sdružovat se a vyvíjet především kulturní a osvětovou činnost vedla rodáky k zakoupení budovy a po nutných opravách byl

v roce 1925 slavnostně otevřen Československý národní dům (později Československý klub).

Činnost spolku se měnila v různých etapách historického vývoje společnosti, od podpůrných akcí, přes osvětové a vlastenecké aktivity (česká škola, divadelní a pěvecké kroužky, tělocvik v rámci Sokola aj.). Zde je třeba uvést výraznou roli, kterou sehrál právě p. Miroslav Příbyl, jako jeho předseda v letech 1951 - 2006. Podařilo se mu bez újmy vést tuto instituci navzdory všem politickým, společenským a historickým převratům doby a má nemalou zásluhu na tom, že tato budova v dnešní době stále ještě existuje a je domem Čechů a Slováků v Bulharsku.

Miroslav Příbyl se narodil v Sofii roku 1928 v české rodině Anny a Štěpána Příbylových, kteří začátkem 20. let přicházejí do Bulharska - nejdříve se usazují v Plovdivu a později se stěhují do Sofie. Sám byl českým občanem, a vždy se k vlasti svých rodičů hlásil, i když v Bulharsku, s malými výjimkami, prožil celý život. Oporou mu byla jeho manželka Cvetanka, hrdostí dcera Milada, talentovaná pianistka. Měl upřímný a intenzivní zájem o vše spojené s životem ve vzdálené vlasti svých předků, češtinu považoval za svoji mateřštinu a trval na udržení jazyka v krajanské komunitě. Byl znamenitým tlumočnickem a překladatelem, dlouholetým pracovníkem Československého a později Českého velvyslanectví.

Bohemistka Violeta Miceva, známá bulharská novinářka a bývalá dopisovatelka BTA v Praze uvádí ve svých vzpomínkách:

„Mé první setkání s Miroslavem Příbylem sahá do dávného roku 1954, kdy jsme se jako studenti prvního ročníku zbrusu nového oboru česká filologie na Sofijské univerzitě setkali v knihovně Československého kulturního střediska s tehdejším československým velvyslancem. Vedle diplomata stál vysoký mladý muž, který výtečně překládal do bulharštiny – jasně, klidně a sebevědomě. Později jsme ho často vídali

tlumočit významným delegacím, na konferencích, seminářích, sympóziích, zúčastňoval se literárních a hudebních večerů, zasedání Společnosti bulharsko-československého přátelství, akademického Bohemia klubu apod. Věděli jsme, že je překladatelem na velvyslanectví, ale také aktivním členem Československého klubu v Sofii“.

Do podvědomí svého okolí se vepsal jako člověk s přirozenou, neformální autoritou vycházející z jeho zkušeností a znalostí, z jeho schopnosti nenuceného jednání, z pevnosti charakteru. Během let si ve své funkci vydobyl velké uznání a byl držitelem mnoha ocenění za svou činnost. Právem mu byly předány dvě Zlaté medaile se stužkou Československé společnosti pro mezinárodní styky, Stříbrná medaile Ministerstva zahraničních věcí České republiky, Stříbrná medaile Jana Masaryka (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky), Stříbrná medaile Parlamentu České republiky – Senát, Stříbrná plaketa Ministerstva zahraničních věcí Slovenské republiky, Pamětní medaile k 40. výročí osvobození Československa, Čestné uznání Československého ústavu zahraničních věcí za obětavou a dlouholetou činnost, jubilejní medaile Státní rady Bulharské republiky 1300 let Bulharska a další. V roce 2004 s hrdostí přebíral v Praze pro Československý klub v Bulharsku cenu Gratias Agit za šíření dobrého jména České republiky v zahraničí.

Miroslav Přibyl byl skutečným pokračovatelem odkazu Čechů v Bulharsku, kteří zanechali trvalé stopy ve společenském a kulturním životě země. Jeho odchod v listopadu 2007 byl velkou ztrátou nejen pro krajanskou komunitu. Mohu jen dodat, že my, co jsme měli neobyčejné štěstí spolupracovat s tímto výjimečným člověkem, budeme na něho vždy vzpomínat s velkou úctou a uznáním.

Anna Staevská – Československý klub TGM, Sofia

Historie Plovdivské pobočky Československého klubu T.G.Masaryka v Bulharsku

První roky

Plovdivská pobočka Československého klubu v Bulharsku byla založena na jeho 46. valné hromadě, konané 27.03.1974 v Sofii. 26.4.1974 byla slavnostně zahájena její činnost. Zvolen byl výbor pobočky ve složení: předsedkyně – p. Běluše Petrová, jednatel – p. Agnesa Topalbachian, pokladník – p. Vlasta Ivanová. 25.10.1975 za přítomnosti předsedy Čs. klubu v Sofii p. M. Přibyla a zástupce Obštiny Plovdiv – p. Mandeva byly slavnostně otevřeny klubovní místnosti v ulici Ruse.

Pořádaly se společné výlety, klub navštěvovali hosté z Čech a ze Slovenska, často přicházeli i studenti z VŠZ v Plovdivu. Spolek navštěvoval české a slovenské koncerty, divadelní představení a výstavy. Promítaly se československé filmy. Společně se oslavovaly vánoce, Mikuláš a velikonoce; pořádaly se besedy k významným výročím. Populární byly kurzy drhání, šití, kosmetiky, vaření a konzervování ovoce. Rozrůstala se klubovní knihovna.

Činnost pobočky byla podporována Obštinou Plovdiv (v r. 1976 i finančně), Československým střediskem v Sofii a Československým klubem v Sofii. V r. 1980 dostala předsedkyně klubu p. B. Petrová „Uznání Československého zahraničního ústavu v Praze“ za dlouholetou aktivní činnost

v krajaňském hnutí. A v r. 1985 “Čestné uznání za dlouholetou, obětavou a záslužnou práci v krajaňském životě Čechů a Slováků v zahraničí”. V r. 1984 oslavila pobočka 10. výročí své existence. Členové pobočky organizovali dvoudenní zájezd do Sofie, spojený s vepřovými hody. V letech 1988 a 1989 se 4 děti účastnily letního tábora pro krajaňské děti v Československu.

Léta proměn

Se změnou politické situace v Bulharsku se proměnila i situace v pobočce. Od r. 1988 se několikanásobně zvětšil nájem. Pobočka přestala dostávat české časopisy a noviny, dostávala jen tisk z Matice Slovenské.

V r. 1990 rozhodla Obština Plovdiv, že domek, ve kterém se nacházejí místnosti pobočky, bude zbourán. Klub se stěhoval do přízemních místností na ul. Exarch Josif, ale po necelých dvou letech Obština Plovdiv opět vypověděla pobočce nájemní smlouvu. Aby spolek vůbec dostal pro svou činnost nějaké, jen trochu vyhovující prostory, byla nutná přímluva jak z Českého, tak i ze Slovenského velvyslanectví, a tak se v r. 1993 odbočka znovu stěhovala, tentokrát do domku v ul. Rajna Popgeorgieva.

Tady se činnost pobočky opět úspěšně rozvíjela: oslavovala se společně životní jubilea, organizovala se celá řada výletů: na Rozino, do Rodop, na chatu Nezabravka, na Osetenovo a další. Pořádána byla přednáška o I. Mrkvičkovi, společně byly návštěvy koncertů a výstav. 6 členek klubu se zúčastnilo v roce 1994 XII. a v roce 2000 XIII. Všesokolského sletu v Praze.

V r. 2000 dostala předsedkyně klubu p. A. Mitevová Diplom za obětavou práci v Plovdivské pobočce od předsedy Čs. klubu v Sofii. V r. 2001 se musela pobočka z pronajatých místností opět vystěhovat. Zpočátku jí nebyly nabídnuty žádné náhradní prostory a jednání s Obštinou Plovdiv byla

bezvýsledná. V budově nebyla voda ani proud, ve svobodných prostorách v druhém patře řádili zloději a o budovu nikdo nejevila zájem, přestože o situaci byla Obština písemně informována. Z druhého patra byla stropem pobočka dvakrát vykradena a přišla tak o svůj archiv. Výbor pobočky se obrátil o pomoc k obecní radě, k výboru klubu v Sofii a k Českému a Slovenskému velvyslanectví.

Členové pobočky se opět scházeli v kavárnách a restauracích, cennější věci byly uskladněny v jejich bytech.

Konečně v r. 2002 dostala pobočka díky přímluvě p. velvyslance České republiky PhDr. P. Dokládala do podnájmu druhé patro domu v ulici Mortagon.

16. května 2004 bylo oslaveno 30 let existence pobočky, za přítomnosti p. velvyslance České republiky P. Dokládala s manželkou, p. velvyslance Slovenské republiky p. M. Kottmana. Na oslavu přijela delegace z Českého centra v Sofii, vedená zástupcem ředitele p. Richardem Kozohorským, členové výboru a přátelé ze Sofijského klubu vedení místopředsedou Československého klubu v Bulharsku p. E. Todorovem a předsedkyně pobočky ve Varně p. Ludmila Troševová. Všichni účastníci oslavy si odvezli půlhodinovou prezentaci na CD a malou brožurku, seznamující všechny zájemce s třicetiletou historií pobočky.

Za svou činnost dostala Plovdivská pobočka Československého klubu T. G. Masaryka v Bulharsku bronzovou plaketu Ministerstva zahraničí České republiky. Gratulaci dostali členové pobočky od předsedy klubu p. Miroslava Příbyla, od členů pobočky ve Varně, hezký dopis poslala p. Julie Komeščíková. Celkem se oslavy účastnilo 50 lidí. O pobočce a jejím výročí se psalo i v Českých listech.

Léta 2004 – 2010

V červnu 2004 přijel do Plovdivu na návštěvu předseda Mezinárodního koordinačního výboru zahraničních

Čechů p. Oldřich Černý a na jeho pozvání se v roce 2006 účastnila předsedkyně pobočky J. Minčevová setkání zahraničních Čechů v Praze. V r. 2004 zorganizovala pobočka besedu J. Menzela se studenty Národního gymnázia divadelního a filmového umění v Plovdivu, která měla ohromný ohlas, a proto o měsíc později navštívil ve spolupráci s Českým centrem v Sofii gymnázium i fotograf doc. Jiří Všetečka

V září 2004 blahopřáli členové pobočky v prostorách VŠZ Plovdiv p. Ing. Jaroslavu Palasovi, českému ministru

zemědělství, který v Plovdivu studoval a navštěvoval i pobočku, k udělení čestného titulu „Doctor Honoris Causa“ Agrární univerzitou.

Velkou událostí byl příjezd pana prezidenta České republiky Václava Klause do Bulharska. Díky pozvánkám z Velvyslanectví České republiky se 13 členů pobočky zúčastnilo setkání p. prezidenta s krajany v Sofii, kde mu darovali jménem pobočky na památku CD s její historií a CD Plovdiv antický. V r. 2005 Plovdivská televize Eurocom natočila oslavu velikonoce v klubu.

24. září 2005 na oslavě 80^{ti} let od otevření Národního domu v Sofii dostala předsedkyně pobočky J. Minčevová Čestné uznání za obětavou práci v krajské organizaci. Při této příležitosti přijel do Plovdivu p. V. Chaloupka z OKK, který o své návštěvě u nás napsal článek do Českých listů.

Koncem roku 2005 připravili členové pobočky výstavu České vánoce, jejímž cílem je seznámit návštěvníka s českými vánočními obyčejí a zvykoslovnými předměty -

jaké byly v minulosti a jaké jsou dnes. Text zahrnuje období vánočních svátků od adventu do Tří králů a je doplněn 400 vánočními pohlednicemi. Výstava v Národní knihovně Ivana Vazova v Plovdivu byla slavnostně otevřena 20. prosince zástupcem velvyslance p. Jaroslavem Kamasem. Pro veliký zájem byla výstava otevřena o rok později v Českém centru v Sofii, v r. 2007 ve Varně a v r. 2008 v Kazanlaku, v r. 2009 ve Staré Zagoře, kde se její otevření za účasti velvyslance České republiky M. Klepetka díky Čechům z mnišského řádu salesiánů proměnilo ve dvouhodinový koncert českých vánočních koled a totéž se opakovalo i v r. 2010 v Gabrovu. O výstavě psaly bulharské noviny, pořady o ní byly v bulharských rádiích a bulharských televizích, článek vyšel na webové stránce www.krajane.net a v Českých listech, mluvilo se o ní v českém rádiu.

V roce 2007 členové pobočky udělali další výstavu o českých a slovenských tradicích - Velikonoce v Čechách a na Slovensku, kterou poprvé otevřel velvyslanec Slovenské republiky v Bulharsku p. M. Kottman v Národní knihovně Ivana Vazova v Plovdivu. Výstava stručně charakterizuje velikonoční zvyky v Čechách, na Moravě a na Slovensku, popisuje velikonoční pečivo a základní techniky malování velikonočních vajec. Její nedílnou součástí je cca 150 kraslic, ukazujících všechny základní techniky jejich zdobení, které mimo členů Československého klubu, udělali speciálně pro tyto účely i Češi, zabývající se profesionálně jejich malováním. Výstava měla vysokou návštěvnost a silný mediální ohlas, proto byla otevřena v r. 2009 v budově Československého klubu v Sofii, v r. 2010 v knihovně Iskra v Kazanlaku a v r. 2011 v Regionální knihovně Nikoloy Furnadžieva v Pazardžiku.

V roce 2006 cvičilo 8 členek pobočky na XIV. Vsesokolském sletu v Praze skladbu Léto. Členové pobočky byli na koncertu slovenských umělců v AMTI Plovdiv, na výstavě K. Plicky v Sofii, slovenští krajané se účastnili

i setkání s prezidentem Slovenské republiky v Sofii. Začátkem léta 2007 jsme byli spoluorganizátory úspěšného turné žáků Umělecké školy v Jevíčku, které se opakovalo v r. 2009 a v r.2011 do Bulharska přijedou mladí hudebníci z Jevíčka už potřetí.

Ze své návštěvy starého Plovdivu a plovdivské pobočky natočila v r. 2007 reportérka Českého rozhlasu paní Lavičková 2 reportáže, které potom vysílalo české rádio. Změny v zákonech týkající se krajanů jezdil do Plovdivu vysvětlovat členům pobočky český konzul p. F. Pšenička.

V letech 2005 - 2010 na návštěvu z Čech do Plovdivu přijeli členové souboru Hořenák z Lázní Bělohradu, duet Rapáčová, Kotek, Z. Rzounková z Brněnské filharmonie, J. Brouček z Etnologického ústavu ČSAV, prof. P. Vorel děkan University v Pardubicích, J. Salač, který vedl ukázkou kreslení velikonočních vajec nejen pro členy pobočky, ale i pro zájemce z řad bulharské veřejnosti, V. Štýbr z kapely Zelenáci a další.

Společné výlety v letech 2004 – 2010 byly do Asenovgradu, Sofie, Koprivšice, Staroselu, Krstovy gory, Kaloferu, Karlova, Sofie, Chisaru a do muzea piva ve Staré Zagoře .

25. května 2009 byla ve spolupráci s Národní knihovnou Ivana Vazova v Plovdivu a Státním archivem v Plovdivu otevřena výstava Češi a Slováci v Plovdivu - historie a současnost, zahrnující období od konce 19. stol. do současnosti. Slavnostně ji otevřeli zástupce velvyslance České republiky J. Kamas a zástupkyně velvyslance Slovenské republiky D. Michalková, přítomen byl zástupce starosty m. Plovdivu G. Šopov, ředitel Národní knihovny a Státního archivu.

Výstava byla komentována v rádiu Plovdiv, pořad o ní a o Plovdivské pobočce Československého klubu vysílala Plovdivská televize. Pro velký zájem byla výstava ponechána v knihovně o týden déle proti původnímu plánu.

13. června 2009 členové pobočky oslavili výročí 35^{ti} let její existence. Pozvání na oslavu přijali a do Plovdivu přijeli velvyslanec České republiky p. Martin Klepetko, velvyslanec Slovenské republiky p. Karol Mistrík, zástupce starosty m. Plovdivu p. Georgi Šopov, předseda Československého klubu p. Emil Todorov, předsedkyně pobočky Varna p. Ludmila Troševová, sokolky ze Sofie vedené Annou Cincarskou a Anna Staevská. Práce pobočky byla oceněna stříbrnou plaketou Ministerstva zahraničí České republiky, kterou předal předsedkyni pobočky J. Minčevové pan velvyslanec České republiky Martin Klepetko.

Do konce roku členové pobočky mimo tradičních akcí shlédli v rámci filmového festivalu „Zlatý rítón“ dokumentární film „Srešti s Ireček“. /O Konstantinu Jirečkovi/, jako spolupřadatelé se účastnili otevření slovenské výstavy „Slovensko od. r. 1989 do dnes“, kterou v Národní knihovně Ivana Vazova v Plovdivu otevřela slovenská konsulka p. Slávka Benková..

V roce 2010 se členové pobočky zúčastnili představení knihy Jávora Miluševa *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*.

S finanční podporou Ministerstva zahraničí České republiky vydala pobočka bulharsky psaného „Průvodce výstavou České vánoce“, kde jsou popsány české vánoční zvyky od adventu do Tří králů.

Opět vyhazov

Na údržbě místností pobočky odpracovali její členové mnoho brigádnických hodin a zdálo se, že v ulici Mortagon zůstanou napořád. 30. června 2010 ale dostala předsedkyně pobočky z Obštiny Plovdiv dopis, že pokud se nezmění registrace neziskové organizace Československý klub T.G.Masaryka v Bulharsku ze „soukromě prospěšné organizace“ na veřejně prospěšnou, nebude prodloužena

nájemní smlouva. Předsedkyně pobočky spolu s předsedou klubu Emilem Todorovem navštívili zástupce starosty p. Doleva, stanovisko Obštiny se ale ukázalo nekompromisní. Zástupci pobočky se snažili vyjednávat se zástupci Obštiny, ale po několika měsících bezvýsledných rozhovorů požádali o pomoc České a Slovenské velvyslanectví. V únoru 2011 navštívil velvyslanec České republiky M. Klepetko starostu města Plovdivu S. Atanasova, který mu přislíbil, že situaci vyřeší a o místnosti pro české a slovenské krajané se postará. Bohužel ale opak byl pravdou. Krajané byli několikrát nabádáni k vystěhování, do klubu dvakrát přišli na obhlídku zájemci o obštinský podnájem. Výbor klubu se proto obrátil k Obštinskému ombudsmanovi p. Julii Jurdekové s prosbou o pomoc. Ta jejich žádosti vyhověla a získala pro ně příslib od starosty města Plovdivu, že jako organizace, která sice nemá potřebnou registraci, ale může dokázat, že její reálná činnost odpovídá činnosti organizace pracující k všeobecnému prospěchu, bude i nadále používat místností v ulici Mortagon. O měsíc později přijel do Plovdivu nový velvyslanec České republiky P. Vacek, kterému starosta města toto rozhodnutí potvrdil. Za 16 dní se ale členové pobočky dozvěděli z internetu, že místnosti, které používají, jsou nabídnuty jiné organizaci a jen díky nedostatečnému počtu hlasů jí nebyly obštinskou radou dány do užívání.

Dnes nikdo z členů pobočky neví, jak dlouho ještě bude moci místnosti na Mortagon 1 používat. Boj o adresu a místo, kde se budou moci plovdivští krajané scházet, pokračuje s podporou Českého velvyslanectví v Sofii, Československého klubu v Sofii a řady dalších organizací a lidí a doufáme, že nakonec bude úspěšný.

Současnost pobočky

24. února 2011 se s námi přijel rozloučit p. velvyslanec České republiky Martin Klepetko, který předal

předsedkyni pobočky J. Minčevové stříbrnou plaketu Jana Masaryka, kterou byla oceněna práce naší pobočky na poli propagace České republiky v zahraničí. V roce 2011 byla pro velký zájem otevřena druhá velikonoční výstava – Velikonoce v Čechách a kraslice, ve vesnici Krn /Kazanlak/.

Klub navštěvují i studenti Univerzity Pardubice, kteří již několik let jezdí do Plovdivu v rámci studentského výměnného programu Erasmus/Sokrates. Pracuje klubovní knihovna, která se rozšiřuje dary institucí a soukromých osob. Dostali jsme i vlastní knihy od prof. P. Vorla a spisovatele M. Huleho.

Promítají se nové české videofilmy, díky DVD přehrávači, který dostala pobočka od ČSÚZ, je možné promítat i filmy na DVD. Rozšiřuje se spolupráce s bohemisty z Plovdivské univerzity Pajsij Chilendarski, členové pobočky se účastní jejich akcí - poetického večera s českou básnířkou Terezou Riedelbachovou, představení časopisu Slovanské dialogy, promítání filmu o bratřech Proškových.

Spolupracujeme i se Státní vědeckou knihovnou Ivana Vazova v Plovdivu, Státním archivem v Plovdivu, Univerzitou v Pardubicích, ČSÚZ v Praze, Sokolem Břevnov.

Členové pobočky se scházejí každý čtvrtek si popovídat nad šálkem kávy a připravit další výstavu, přednášku či akci. Jednou měsíčně se konají tzv. rodinné schůzky, kdy do klubu nebo na výlet či brigádu přichází celá rodina. Pobočka má nyní 29 členů, kteří navštěvují klub i se svými rodinami. V průběhu spolu strávených společných let se stali i “dobrou partou“ lidí, se společnými kořeny a mateřským jazykem, kteří spolu oslavují životní jubilea, svěří se se svými starostmi a pomohou ostatním.

Jaroslava Minčevová – Československý klub TGM, Plovdiv

Redakční rada:
Enčo Minčev, Emil Minčev, Lucie Schwarzová, Romana
Víšková, Petra Kalenská, David Richter.

Bulharské články přeložila Jaroslava Minčevová

Studentské zamyšlení, tematické číslo: Češi a Slováci
v Plovdivu.

vyšlo: červen 2011

výtisků: 300

počet stran: 68

Vydala Univerzita Pardubice Fakulta Filozofická
Vytištěno v tiskařském středisku univerzity Pardubice

Kontakt na redakci
redakce.sz@seznam.cz
<http://shkpardubice.webnode.cz/studentsky-casopis/>